

Kęstutis Pukelis, Nora Pileičikienė,
Irena Mikalavičienė

KOKYBĖS VADOVAS

Metodinė knyga

Kaunas, 2012

UDK 377(474.5)

Pu31

Parengta Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis,
įgyvendinant projektą *Profesinio mokymo vidinių kokybės užtikrinimo
mechanizmų sukūrimas ir diegimas Marijampolės profesinio rengimo
centre* Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-003

© Kęstutis Pukelis, 2012

© Nora Pileičikienė, 2012

© Irena Mikalavičienė, 2012

© Marijampolės profesinio rengimo centras, 2012

ISBN 978-9955-03-740-8

TURINYS

Pratarmė	4
1 Marijampolės profesinio rengimo centras	7
2 Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politika.....	11
2.1. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politika Europos Sąjungoje	11
2.2. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politika Lietuvos Respublikoje.....	15
3 Kokybės užtikrinimas: samprata, principai, struktūra ir realizavimo metodai.....	18
3.1 Kokybės užtikrinimo samprata	18
3.2 Kokybės užtikrinimo principai.....	22
3.3 Kokybės užtikrinimo struktūra ir realizavimo metodai	26
3.3.1 Kokybės vertinimas.....	26
3.3.2 Kokybės gerinimas.....	36
4 Centro vertinamų kokybės dimensijų (veiklos sričių) planas	40
4.1 Profesinio mokymo valdymas.....	40
4.2 Profesinio mokymo ištekliai	41
4.3 Parama mokiniams.....	42
4.4 Mokymas ir mokymasis.....	43
4.5 Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumas...	44
5 Pagrindinių terminų žodynas	47
Literatūra	51
Priedai	55

PRATARMĖ

Ši metodinė knyga „Kokybės vadovas“ (toliau – „Kokybės vadovas“) parengta konkrečios profesinio mokymo įstaigos – Marijampolės profesinio rengimo centro (toliau – Centras) – kokybės užtikrinimo poreikiams tenkinti. Tai naujas reiškinys Lietuvos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo srityje, rodantis, kad profesinio mokymo sistemoje stiprėja konkurencija, todėl pažangiausios profesinio mokymo įstaigos vis daugiau dėmesio skiria rengiamų specialistų kokybei užtikrinti. „Kokybės vadovas“ yra Europos socialinio fondo agentūros lėšomis remiamo projekto „Profesinio mokymo vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų sukūrimas ir diegimas Marijampolės profesinio rengimo centre Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-003“ rezultatas.

„Kokybės vadovo“ paskirtis – padėti Centrui sukurti ir įdiegti profesinio mokymo vidinės kokybės užtikrinimo sistemą, atitinkančią konkrečius poreikius, suderintus su Centro misija ir vizija, siekiais, strateginiais veiklos tikslais ir uždaviniais. Akivaizdu, kad šis projektas ir jo rezultatai yra naujas iššūkis visoms Lietuvos profesinio mokymo įstaigoms, siekiančioms šiuolaikiškumo, norinčioms neatsilikti nuo pokyčių, vykstančių darbo rinkoje, būti atviroms mokslo ir technologijų pažangai bei konkurencingoms profesinio mokymo rinkoje.

„Kokybės vadovo“ skaitytojai trumpai supažindinami su Centru ir jo siekiais, kylančiais iš Centro misijos ir vizijos. Pristatomos svarbiausios profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politikos gairės, įpareigojančios profesinio mokymo įstaigas užtikrinti teikiamų profesinio mokymo paslaugų kokybę. „Kokybės vadove“ pateikiama nemažai informacijos apie profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sampratą, pagrindinius profesinio mokymo kokybės užtikrinimo principus, kuriais turi būti grindžiamas profesinio mokymo vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų kūrimas ir diegimas. Išsamiai pristatomi profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą sudarantys kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo procesai bei jų realizavimo etapai. Jeigu „Kokybės vadovo“ skaitytojai susidurtų su naujais, nežinomais terminais, į pagalbą galima pasitelkti pagrindinių terminų žodyną, pateiktą knygos pabaigoje.

Svarbi „Kokybės vadovo“ dalis – „Centro veiklų įsivertinimo planas: veiklos sritys (kokybės dimensijos), kategorijos, kriterijai, rodikliai, ver-

tinimo metodai, informacijos šaltiniai ir vertinimo priemonės“ (toliau – Centro įsivertinimo planas), pateikta prieduose. Ši knygos dalis parengta autoriams dirbant drauge su Centro darbuotojais penkių dienų trukmės kūrybinėse dirbtuvėse, todėl yra maksimaliai pritaikyta šiandieniniams Centro profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos mechanizmų sukūrimo ir įdiegimo poreikiams. Metodinės knygos „Kokybės vadovas“ autoriai nuoširdžiai dėkoja visiems Centro darbuotojams, aktyviai prisidėjusiems prie Centro įsivertinimo plano rengimo: Centro direktoriui Vidui Juozui Šalaševičiui, padalinių vadovams Romualdui Buckūnui, Marijai Jurgilieni, Antanui Jurevičiui ir Gražvydui Šliauteriui, Centro pedagogams Editai Paciukonytei, Veronikai Vengrauskienei, Nerijai Jankauskaitei, Romutei Kundrotienei, Vidai Undženienei, Angelei Rage-lienei, Jolantai Urbaitienei ir Reginai Perednytei, projekto administravimo grupės vadybininkėms Astai Kulvinskienei, Editai Valinčiai, vyresniajai buhalterei Irmai Moskevičiūtei.

Pateiktajame Centro įsivertinimo plane skaitytojai gali rasti naudingos informacijos profesinio mokymo kokybės vertinimo klausimais. Čia pagrįstos penkios svarbiausios Centru profesinio mokymo *veiklos sritys*: profesinio mokymo valdymas, profesinio mokymo ištekliai, parama mokiniams, mokymas ir mokymasis bei ypač svarbi Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumo *kokybės dimensija*. Pastaroji kokybės vertinimo dimensija skirta nuolatos tobulinti Centro įsivertinimo planą atsižvelgiant į kintančius darbo rinkos poreikius ir reikalavimus rengiamų specialistų kokybei. Išsamesnė informacija apie kiekvieną Centro įsivertinimo plano kokybės dimensiją ir kitus įsivertinimo parametrus bei galimą jų praktinį taikymą pateikta „Kokybės vadovo“ 4 skyriuje.

Kiekvienoje kokybės dimensijoje išskirti veiklos posričiai – *kokybės kategorijos*, kurių būklė labiausiai veikia kiekvienos Centro profesinio mokymo veiklos srities kokybę. Kokybės kategorijos būklei įvertinti buvo išskirti ją apibūdinantys *kokybės kriterijai* (kokybės požymiai), o kriterijaus raiškiai įvertinti – parengti ją apibrėžiantys *kokybės rodikliai*. Siekiant surinkti pagrįstus ir patikimus duomenis apie konkretų profesinio mokymo reiškinį, Centro įsivertinimo plane kiekvienam profesinio mokymo reiškinio kokybės įvertinimui numatyti konkretūs *kokybės vertinimo metodai* ir konkrečios *kokybės vertinimo priemonės*, kuriomis iš nurodytų Centro įsivertinimo plane *informacijos rinkimo šaltinių* gali būti surenkami reikalingi duomenys, padedantys priimti sprendimus apie konkre-

taus profesinio mokymo reiškinių kokybės būklę Centre. Įsivertinimo planas– svarbi Centro profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos dalis, leidžianti matyti visą profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos vaizdą ir efektyviai jį taikyti siekiant realizuoti praktinius profesinio mokymo kokybės užtikrinimo tikslus.

Kituose „Kokybės vadovo“ prieduose pateikiami vertinimo priemonių pavyzdžių fragmentai (anketos, pokalbio / interviu planas, tyrimo duomenų, dokumentų turinio analizės, pamokos ar kitos mokymo formos stebėjimo, materialinių išteklių ir / ar kabinetų apžiūros lentelės ir pan.), leidžiantys geriau suvokti, kaip galėtų būti rengiamos kokybės vertinimo priemonės reikalingiems duomenims surinkti skirtingais vertinimo metodais iš skirtingų informacijos šaltinių.

Autoriai siekė, kad metodinė knyga „Kokybės vadovas“ būtų kuo paprastesnė ir patogesnė praktiniam profesinio mokymo įstaigos darbuotojų mokymui ir konkrečioms profesinio mokymo kokybės užtikrinimo procedūroms atlikti Centre. Kita vertus, suprantama, kad tobulų kūrinių nebūna, todėl autoriai bus dėkingi už pastabas ir pasiūlymus, leidžiančius tobulinti šią metodinę knygą.

Autoriai: Kęstutis Pukelis
Nora Pileičikienė
Irena Mikalavičienė

1 MARIJAMPOLĖS PROFESINIO RENGIMO CENTRAS

Centro veiklos pradžia

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras, vykdydamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimą Nr. 1497 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programos priemonių patvirtinimo“ (Žin. 1999, Nr. 114-3316), siekiant pagerinti mokymo kokybę, efektyviau panaudoti materialinius žmogiškuosius išteklius, 2000 m. balandžio 21 d. įsakymu Nr. 472 „Dėl profesinių mokyklų tinklo optimizavimo“ patvirtino sujungimo būdu reorganizuoti: Marijampolės politechnikos mokyklą (Kauno g. 117, 4520 Marijampolė, mokyklos kodas 9097662), Marijampolės statybininkų mokyklą (Kauno g. 113, 4520 Marijampolė, mokyklos kodas 9097677), Marijampolės žemės ūkio mokyklą (Kauno g. 119, 4520 Marijampolė, mokyklos kodas 9080531), Vilkaviškio žemės ūkio mokyklą (Salomėjos Neries g. 40, 4270, Vilkaviškis, mokyklos kodas 9080838), Kudirkos Naumiesčio žemės ūkio mokyklą (Būblelių k., Kudirkos Naumiesčio seniūnija, 4482 Šakių r., mokyklos kodas 69080508), Marijampolės specialiąją profesinę mokyklą (Sporto g. 7, Marijampolė, 4520; Biliūno g. 14, Kybartai, Vilkaviškio r.) į Marijampolės profesinio rengimo centrą.

Centro vertybės

P r o f e s i o n a l u m a s: veiksmingas ir našus klientų poreikius atitinkančių paslaugų teikimas Centro viduje ir išorėje, atvirumas kaitai.

B e n d r u o m e n i š k u m a s: komandinis darbas, pažiūrų laisvė, abipusė pagarba.

V i s u o t i n u m a s: lygios galimybės, paslaugų prieinamumas, tolerancija, pagarba visoms kultūroms.

Centro misija

Kiekvienam asmeniui prieinamas kokybiškas ugdymas rengiant kvalifikuotus specialistus darbui ir gyvenimui sparčiai kintančių darbo rinkos poreikių kontekste.

Centro siekiai

Nuolatos atnaujinti formaliojo profesinio mokymo programas ir materialinę bazę atsižvelgiant į sparčiai kintančius darbo rinkos poreikius.

Vystyti palankią ugdymosi aplinką ir efektyvią mokymo(si) sistemą siekiant įgyvendinti Centro misiją.

Plėtoti ryšius su darbdaviais, profesinėmis asociacijomis ir kitais socialiniais dalininkais Lietuvoje ir ES šalyse integruojantis į bendrą Europos profesinio mokymo erdvę.

Puoselėti mokinių, darbuotojų ir darbdavių bendradarbiavimą plėtojant Centro tradicijas, nukreiptas į profesionalumo, tolerancijos ir socialinio teisingumo vertybių ugdymą.

Centro vizija

Moderni, atvira pozityviai kaitai profesinio mokymo įstaiga, rengianti kvalifikuotus specialistus, gebančius integruotis į nuolat kintančią Lietuvos ir Europos Sąjungos darbo rinką, užtikrinanti kokybišką naujų profesinio mokymo programų rengimą ir realizavimą, atliekanti švietimo, sporto, profesinių žinių skleidėjo vaidmenį visuomenėje.

Centro strateginės veiklos kryptys

Profesinis mokymas ir bendrasis ugdymas

Diegti vidinę kokybės užtikrinimo ir darbuotojų profesinio tobulėjimo sistemas.

Tobulinti profesinio mokymo programas pritaikant jas nuolat kintantiems darbo rinkos poreikiams.

Tobulinti bendrojo ugdymo veiklos kokybę.

Infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra

Gerinti mokinių gyvenimo ir mokymosi materialinę bazę, didinti mokymosi aplinkos patrauklumą.

Aprūpinti mokymo(si) procesą reikalinga įranga.

Parama mokiniams

Sudaryti mokiniams palankias gyvenimo ir mokymosi sąlygas.

Orientuoti ugdymo procesą į mokinių poreikių tenkinimą.

Centro veiklos planavimo sistema grindžiama strateginiu Centro švietimo planu, strategine švietimo plano įgyvendinimo veiklos prog-

rama, bendrojo ugdymo planu, Centro tarybos, metodinės veiklos ir kitais planais. Kiekvienai profesinio mokymo programai pagal mokymosi trukmę rengiami profesinio mokymo planai. Planavimo procese dalyvauja administracijos darbuotojai, mokytojai, mokiniai, darbdaviai ir kiti socialiniai dalininkai.

Materialinės bazės stiprinimas

2009–2013 metais Centrai, įgyvendinančiam projektą „Žemės ūkio technologijų ir melioracijos (kelių statybos / remonto) transporto darbuotojų sektorių praktinio mokymo centrų sukūrimas bei praktinio mokymo plėtra Marijampolės profesinio rengimo centre (ŽŪMT-PMC)“, Nr. VP3-2.2-ŠMM-13-V-03-035, profesinio mokymo infrastruktūros plėtrai Projekto biudžete nustatyta didžiausia projekto tinkamų finansuoti išlaidų suma – 14 550 000 Lt (keturiolika milijonų penki šimtai penkiasdešimt tūkstančių litų) ir suteikiamas finansavimas iš Europos regioninės plėtros fondo bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

Informacinių technologijų ryšių sistemos plėtra

Centre kompiuterizuotos visos administracijos ir mokytojų darbo vietos. Mokymui(si) skirti 262 kompiuteriai, t. y. 100 mokinių tenka 13 kompiuterių (Lietuvos profesinėse mokyklose 100 mokinių tenka: 9,9 kompiuteriai). Centro bibliotekose yra 25 kompiuteriai. 2012 m. Centre mokytojo darbo vietai skirtam 1 kompiuteriui tenka 2,15 mokytojų. Visi Centro kompiuteriai sujungti į tinklą, kurį sudaro du lygiagretūs potinkliai: a) administracijos; b) mokytojų ir mokinių. Abu Centro kompiuterių potinkliai prijungti prie spartaus interneto tinklo.

Centro pranašumai, trūkumai, galimybės ir grėsmės

Pranašumai

Centras yra vienintelė regioninė šalies profesinio mokymo įstaiga.

Aukšta mokytojų kvalifikacija, kompetentingumas, iniciatyvumas.

Pradedama diegti vidinės profesinio mokymo kokybės užtikrinimo mechanizmų sistema.

Kuriami du žemės ūkio technologijų ir melioracijos (kelių statybos ir remonto) transporto darbuotojų sektoriai praktinio mokymo centrai.

Gerai ryšiai su darbdaviais, kitais socialiniais dalininkais.

Patirtis tarptautinių projektų įgyvendinimo srityje, mokinių ir mokytojų stažuotės ES šalyse.

Trūkumai

Nepakankamai išplėtotą praktinio mokymo infrastruktūrą, tobulintinos darbuotojų užsienio kalbos ir informacinių technologijų žinios bei praktiniai mokėjimai.

Nepakankamas mokinių tėvų integravimas į procesus, vykstančius Centre.

Nepakankamai išnaudojamos IKT galimybės organizuojant Centro veiklas.

Galimybės

Bendradarbiavimo su užsienio (ypač – ES) šalių profesinio mokymo įstaigomis ir darbdaviais plėtotė.

Švietimo strategijos tikslų įgyvendinimo priemonių (valdymo, infrastruktūros, paramos, turinio, darbuotojų tobulėjimo) vykdymas.

ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos materialijų ir žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos įgyvendinimas.

Profesijos mokytojų technologinių mokėjimų tobulinimo plėtojimas, gerinant bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo procesų kokybę.

Žemės ūkio technologijų ir melioracijos (kelių statybos ir remonto) transporto darbuotojų sektorinių praktinio mokymo centrų sukūrimas.

Specialistų teorinio ir praktinio mokymo tobulinimas.

Nuotolinio mokymo diegimas.

Modulinėms mokymo programoms skirtų mokymo priemonių rengimas ir modulinį mokymo programų išbandymas.

Grėsmės

Ugdymo įstaigos grupių komplektavimo problema, susijusi su jaunimo migracija ir mažėjančiu Lietuvos gyventojų skaičiumi.

Didelis atotrūkis tarp specialistų gaunamų pajamų profesinio mokymo įstaigose ir privačiajame sektoriuje.

Menka darbdavių parama organizuojant profesijos mokytojų tobulėjimą technologinės kvalifikacijos srityje.

Rizikos grupių jaunimo (linkusių nusikalsti, vartojančių alkoholi, narkotikus, psichotropines medžiagas) gausėjimas.

2 PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO POLITIKA

2.1 Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politika Europos Sąjungoje

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politiką Europos lygmeniu apibūdina Kopenhagos procesas. Šis procesas prasidėjo 2002 metais, kai 31 Europos šalies ministrai, atsakingi už profesinį mokymą ir rengimą, kartu su Europos Komisijos atstovais pasirašė Kopenhagos deklaraciją, skirtą stiprinti bendradarbiavimą profesinio mokymo ir rengimo srityje. Vienas iš keturių deklaracijos prioritetų, kuriems sutarta skirti ypatingą dėmesį, yra kokybės užtikrinimas. Nustatyti du kokybės užtikrinimo tikslai, kurių pirmasis įpareigoja Europos šalis „skatinti bendradarbiavimą kokybės užtikrinimo srityje, ypač pasidalijant taikomais profesinio mokymo ir rengimo kokybės užtikrinimo modeliais, metodais, kriterijais ir principais“ (Kopenhagos deklaracija, 2002, p. 3), o antrasis skatina atkreipti dėmesį į profesijos mokytojų tobulėjimo poreikius. Pirmąjį Kopenhagos deklaracijos kokybės užtikrinimo tikslą rezoliucijomis patvirtino Europos Taryba (2004) ir pakvietė Europos šalis plėtoti nacionalines profesinio mokymo ir rengimo kokybės užtikrinimo sistemas.

Kopenhagos deklaracijoje įvardyti Europos šalių bendradarbiavimo prioritetai buvo atnaujinami kas dvejus metus: 2004 metais Maastrichto komunikate, 2006 metais Helsinkio komunikate, 2008 metais Bordo komunikate ir 2010 metais Briugės komunikate.

Prielaidos plėtoti bendrą ES šalių narių supratimą ir susikalbėjimą kokybės užtikrinimo srityje buvo pagrįstos, kai Europos Parlamentas ir Europos Taryba (2008) paskelbė Bendruosius kokybės užtikrinimo principus aukštajame moksle ir profesiniame mokyme bei rengime Europos kvalifikacijų sąrangos kontekste (1 lentelė).

1 lentelė

Bendrieji kokybės užtikrinimo principai aukštajame moksle ir profesiniame mokyme bei rengime Europos kvalifikacijų sąrangos kontekste

1. Kokybės užtikrinimo politika ir procedūros turi aprėpti visus Europos (ir nacionalinius) kvalifikacijų sąrangos lygmenis.
2. Kokybės užtikrinimas turi būti integrali vidinės švietimo institucijų kokybės vadybos dalis.
3. Kokybės užtikrinimas turi apimti reguliarių institucinių, programų ar jų kokybės užtikrinimo sistemų įvertinimą, atliekamą išorinių vertinimo agentūrų.
4. Išorinės kokybės vertinimo agentūros turi būti vertinamos reguliariai.
5. Kokybės užtikrinimas turi apimti konteksto, išteklių, procesų ir produktų dimensijas, akcentuojant produktus ir mokymosi / studijų rezultatus.
6. Kokybės užtikrinimo sistema turi apimti šiuos elementus:
 - a) aiškius ir pamatuojamus tikslus bei standartus, įgyvendinimo gaires, apimant socialinių dalininkų įtraukimą;
 - b) tinkamus išteklius;
 - c) nuolatinius įvertinimo metodus, apimančius vidinį ir išorinį vertinimą;
 - d) grįžtamojo ryšio mechanizmus ir procedūras kokybei gerinti;
 - e) plačiai prieinamus įvertinimo rezultatus.
7. Tarptautinio, nacionalinio ir regioninio lygmens kokybės užtikrinimo iniciatyvos turi būti koordinuojamos taip, kad užtikrintų bendrą supratimą, darnumą, sinergiją¹ ir sistemos analizę.
8. Visuose švietimo lygmenyse ir sistemose kokybės užtikrinimas turi būti grindžiamas bendradarbiavimu, apimančiu šalių narių ir visos Bendrijos socialinių dalininkų įtraukimą.
9. Kokybės užtikrinimo įvertinimui ir kolegų mokymuisi Bendruomenės lygmenyje gali būti steigiami nacionalinio profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientaciniai punktai.

¹ Sinergija – kokybės užtikrinimo sistemą sudarančių procesų bendras veiklos rezultatas, kuris yra didesnis už atskirų procesų, sudarančių šią sistemą, veikimo rezultata.

Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinę sistemą 2009 metais ratifikavo Europos Parlamentas ir Europos Taryba. Ši sistema, pagrįsta išvardytaisiais principais, skirta padėti Europos šalims kurti ir plėtoti nacionalines profesinio mokymo ir rengimo sistemas, taigi didinti nacionalinių kokybės užtikrinimo sistemų skaidrumą ir šalių tarpusavio pasitikėjimą. Europos profesinio mokymo ir rengimo kokybės užtikrinimo orientacinę sistemą sudaro:

1) *kokybės vertinimo ir gerinimo ciklai*, apimantys profesinio mokymo planavimą, įgyvendinimą ir įvertinimą remiantis bendrais kokybės kriterijais, jų aprašais ir rodikliais;

2) profesinio mokymo ir rengimo *stebėjimas*, atliekamas taikant vidinio ir išorinio kokybės vertinimo mechanizmus. Šiuos mechanizmus pasirenka pačios valstybės ir naudoja nustatydamos sistemų, jose vykstančių procesų ir atliekamų procedūrų stipriąsias bei tobulintinas sritis;

3) profesinio mokymo ir rengimo *veiksmingumo vertinimo priemonės*.

Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinėje sistemoje apibendrintai įvardijamos sistemos veikėjų funkcijos ir nurodomi būdai, kuriais turėtų būti stebimas, vertinamas ir gerinamas profesinio mokymo bei rengimo vykdymas. Ši sistema pristato profesinio mokymo ir rengimo kokybės užtikrinimo metodiką, kurioje pabrėžiamas įsivertinimas, suderintas su išoriniu vertinimu, ir įvertinimo priemonę – apibendrintą kokybės užtikrinimo kriterijų ir rodiklių sąrašą (2 lentelė).

Brugės komunikate (2010) paskelbti atnaujinti Kopenhagos proceso tikslai 2011–2020 metams. Prioritetais įvardijami šalių bendradarbiavimas siekiant aukštos pirminio profesinio rengimo kokybės ir nacionalinių profesinio mokymo bei rengimo kokybės užtikrinimo sistemų kūrimas. Dokumente pabrėžiama, kad bendrais principais pagrįstų kokybės užtikrinimo sistemų kūrimas ir plėtra yra būtina mokinių ir darbuotojų mobilumo, įgytų kvalifikacijų pripažinimo skirtingose ES šalyse ir efektyviai veikiančios Europos švietimo erdvės sąlyga.

2 lentelė

Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos vertinimo kriterijų ir rodiklių sąrašas (Europos Parlamentas ir Europos Taryba, 2008)

Kokybės užtikrinimo kriterijai:

- 1) planavimas atitinka socialinių dalininkų suformuluotą strateginę viziją ir apima aiškius tikslus, veiksmus ir jų pasiekimo rodiklius;
- 2) įgyvendinimo planai rengiami konsultuojantis su socialiniais dalininkais, juose nustatomi aiškūs principai;
- 3) rezultatų ir procesų įvertinimas vykdomas reguliariai ir remiantis faktais;
- 4) vykdoma peržiūra.

Kokybės užtikrinimo rodikliai:

- 1) kokybės užtikrinimo sistemos tinkamumas profesinio mokymo ir rengimo institucijai;
- 2) investicijos profesijos mokytojų ir instruktorių profesiniam tobulėjimui;
- 3) profesinio mokymo programų mokinių skaičius (procentinė dalis);
- 4) profesinio mokymo programų absolventų skaičius (procentinė dalis);
- 5) profesinį išsimokslinimą įgijusių absolventų įsidarbinimo skaičius ir procentinė dalis;
- 6) įgytų mokėjimų naudojimas darbo vietoje;
- 7) nedarbo mastas;
- 8) pažeidžiamų grupių skverbtis;
- 9) darbo rinkos mokymo poreikių nustatymo mechanizmai;
- 10) priemonės, skirtos suteikti didesnes galimybes dalyvauti profesiniame rengime ir mokyme.

2.2 Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo politika Lietuvos Respublikoje

Lietuvoje profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos kūrimo iniciatyva siejama su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu (2001-01-18 Nr. 73), kuriuo buvo reglamentuotas mokymo(si) vidinis ir išorinis kokybės vertinimas profesinėse mokymo įstaigose. Gairės vidiniam kokybės vertinimui buvo nubrėžtos leidinyje „Vidinės kokybės užtikrinimo profesinėse mokyklose vadovas“ (2000).

Profesinio mokymo vykdymą Lietuvoje reglamentuoja Profesinio mokymo įstatymas (1997, galiojanti redakcija – 2011-09-01, Nr. VIII-450) ir Profesinio mokymo įstatymo straipsnių pakeitimo įstatymas (įsigaliojęs 2011-09-01, Nr. XI-1498), kuriuose įvardytos profesinio mokymo kokybę užtikrinančios institucijos ir asmenys: Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos ir Vyriausybės įstaigos, įstaigos prie Švietimo ir mokslo ministerijos – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, savivaldybių institucijos, nevalstybinių profesinio mokymo įstaigų savininkai (dalyvių susirinkimas), profesinio mokymo įstaigų vadovai.

Įstatyme nurodoma, kad profesinio mokymo kokybę užtikrinama inicijuojant ir įteisinant viešus susitarimus dėl profesinio mokymo kokybės sampratos, numatant profesinio mokymo kokybės kriterijus, rodiklius, standartus ar kitokius reikalavimus, stebint ir vertinant profesinio mokymo atitiktį susitarimams, planuojant ir įgyvendinant profesinio mokymo tobulinimą. Profesinio mokymo kokybei užtikrinti vykdoma profesinio mokymo stebėseną vadovaujantis LR švietimo ir mokslo ministro patvirtintais nacionaliniais švietimo stebėsenos rodikliais ir jo nustatyta tvarka, profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybės įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokymosi pasiekimų vertinimas, profesinio mokymo ir kvalifikacijų suteikimo priežiūra. Įstatyme įvardyta, kad už profesinio mokymo kokybę atsako profesinio mokymo teikėjas.

Pagrindinė nacionalinio lygmens institucija, atsakinga už profesinio mokymo kokybės užtikrinimą, yra Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (toliau – KPMPC). KPMPC parengė Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepciją, skirtą pirminiam ir tęstiniam (įskaitant neformalųjį) profesiniam mokymui. Koncepcijos projekte įvardytas kokybės užtikrinimo sistemos tikslas, išskirti profesinio mo-

kymo kokybės vidiniai (lyderystės ir vadybos, indėlio, mokymo ir mokymosi procesų, rezultatų) bei išoriniai (profesinio mokymo poveikio ir pasekmių, profesinio mokymo konteksto) aspektai. Dokumente pateiktas Kokybės užtikrinimo modelis susideda iš penkių procesų: planavimo, įgyvendinimo, vertinimo, peržiūros ir visus šiuos procesus siejančios bendros metodikos. Išskirtos aštuonios pagrindinės profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sudėtinės dalys:

- 1) vidinis kokybės vertinimas;
- 2) nacionalinis reglamentavimas;
- 3) pagalba teikėjams;
- 4) išorinis kokybės vertinimas;
- 5) kokybės plėtotės skatinimas;
- 6) profesinio mokymo stebėseną;
- 7) licencijavimas ir priežiūra;
- 8) nacionalinis koordinavimas.

Koncepcijos projekte (10 punkte) nurodyta, kad atliekant vidinį profesinio mokymo vertinimą profesinio mokymo įstaiga pati pasirenka, kokios mokymo programos įgyvendinimą vertins, pagal kokią veiklos sritį, kokiais kriterijais ir rodikliais kasmet atliks išivertinimą. Atlikdama vidinį kokybės vertinimą, profesinio mokymo įstaiga gali naudotis KPMPC sukurtu Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo terminų žodynu (2006), Vidinio kokybės valdymo sistemos diegimo profesinio mokymo institucijose metodinėmis rekomendacijomis (2007), Profesinio mokymo kokybės vertinimo kriterijų ir rodiklių rinkiniu (2008) bei Vertinimo kriterijų, rekomenduojamų savianalizei atlikti pradedant kurti vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, rinkiniu (2010).

Kita svarbi iniciatyva, kuria siekiama integruoti Lietuvos profesinio mokymo sistemą į bendrą Europos profesinio mokymo bei rengimo sistemą, yra pasirengimas profesinio mokymo programų pertvarkai modulinio principu. Šią pertvarką rengiamasi atlikti siekiant profesinio mokymo programas geriau pritaikyti prie Lietuvos kvalifikacijų sistemos, plėtoti neformaliojo ir savaiminio būdais įgytų pasiekimų pripažinimą (LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2007-12-03 Nr. ISAK-2333).

Svarbus įvairių profesinio mokymo sistemos sričių, tarp jų ir kokybės užtikrinimo sistemos kūrimo bei plėtotės, veiksnys – finansinė parama. Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programoje (LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2010-06-02 Nr. V-815 „Dėl švietimo ir mokslo

ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymo Nr. ISAK-2333 „Dėl praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programos patvirtinimo“ pakeitimo“) nurodyti projektų finansavimo ir administravimo sutarčių pasirašymo grafikai, kurie greta kitų profesinio mokymo sistemos sričių apima ir vidinių profesinio mokymo kokybės užtikrinimo mechanizmų diegimą (20.2.11 punktas, 2010 m.) bei profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo vykdymą (20.2.12 punktas, 2011 m.). Taigi įsakymu numatyta profesinio mokymo kokybės užtikrinimo kultūrą Lietuvoje plėtoti skatinant profesinio mokymo įstaigų iniciatyvą diegti vidinius kokybės užtikrinimo mechanizmus, o vėliau juos stiprinti derinant su išorinio vertinimo sistema.

3 KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS: SAMPRATA, PRINCIPAI, STRUKTŪRA IR REALIZAVIMO METODAI

3.1 Kokybės užtikrinimo samprata

Kokybės užtikrinimas skiriamas į *vidinį* (jį vykdo pati įstaiga, t. y. stebi kokybės sistemos ar atskirų procesų kokybės būklę ir ją gerina arba palaiko) ir *išorinį* (vykdomą kitų specialių institucijų). Kokybės užtikrinimo požiūriu svarbu tiek vidinis, tiek išorinis kokybės užtikrinimas.

Kokybės užtikrinimas (angl. *quality assurance*) kai kurių užsienio autorių leidiniuose neretai tapatinamas su kokybės valdymu (angl. *quality control*). Pavyzdžiui, C. S. Summers Donna (2005) kokybės užtikrinimą apibrėžia kaip „visas suplanuotas ir sisteminis veiklas, įdiegtas viešajame kokybės sistemoje, galinčioje įrodyti, kad gaminys ar paslauga tenkina kokybės reikalavimus“ (p. 386). Kokybės kontrolę ta pati autorė apibrėžia kaip „kokybės reikalavimų pasiekimams nustatyti naudojamas operacines technikas ir veiklas“ (p. 386). D. Westerheijden (2005) vidinį mokymo kokybės užtikrinimą laiko „platesniu už kokybės vertinimą reiškiniu, apimančiu tai, kaip mokymo padalinys organizuoja savo vidinį kokybės vertinimą, kad sužinotų esamą kokybės būklę (kokybės kontrolę) ir kaip jis valdo kokybės gerinimo procesą“ (p. 52). OECD (angl. *Organization for Economical Cooperation and Development*) organizacijos parengtame Kokybės sąvokų žodyne (2002) nurodoma, kad kokybės užtikrinimas „apima bet kurią veiklą, susijusią su pranašumų ir trūkumų vertinimu bei tobulinančia intervencija, gerinant veiklos atitikimą nustatytiems standartams“ (p. 31).

UNESCO kokybės sąvokų žodynas (2004) kokybės užtikrinimą apibrėžia kaip „visa apimanti, nuolatos vykstanti mokyklos, jos padalinio ar mokymo programos kokybės įvertinimo (vertinimo, stebėsenos, priežiūros ir gerinimo) *procesą*“ (p. 48). Akivaizdu, kad kokybės užtikrinimas yra ne tik institucijos kokybės vadybos dalis, bet ir kokybės vadybos forma, nes bet kuris kokybės užtikrinimo dalinis procesas (pvz., kokybės vertinimas arba kokybės gerinimas) turi būti *planuojamas, organizuojamas, įgyvendinamas ir kontroliuojamas* (valdomas). Minėtame UNES-

CO (2004) kokybės sąvokų žodyne rašoma, kad „kokybės užtikrinimas dažnai laikomas mokyklos kokybės vadybos dalimi, nors kartais abi sąvokos vartojamos sinonimiškai“ (p. 49).

Matome, kad apibrėžiant kokybės užtikrinimą išskiriami du pagrindiniai jį sudarantys procesai: *kokybės vertinimas* (angl. *quality assessment*) ir *kokybės gerinimas* (angl. *quality improvement*). Svarbia kokybės užtikrinimo sąlyga laikomi kokybės standartai (angl. *quality standards*), kurie atlieka *etalono* funkciją (kai su pastaruoju lyginama gaminio ar paslaugos kokybė) užtikrinant, kad gaminio ar paslaugos kokybė tikrai atitinka kokybės standartais apibrėžtus reikalavimus. Vadinasi, **kokybės užtikrinimą** galėtume apibrėžti kaip *periodiškai atliekamą gaminio ar paslaugos kokybės į(si)vertinimą bei kokybės vadybos metodų ir priemonių sistemą (kokybės gerinimą), kurios dėka puoselėjami veiklos pranašumai ir šalinami atskleisti trūkumai taip, kad gaminio ar paslaugos kokybė nuolat atitiktų nu(si)statytus standartus*. Vadinasi, užtikrinant profesinio mokymo procesų kokybę yra svarbūs trys veiksniai: a) kokybės standartai; b) kokybės vertinimas ir c) kokybės gerinimas.

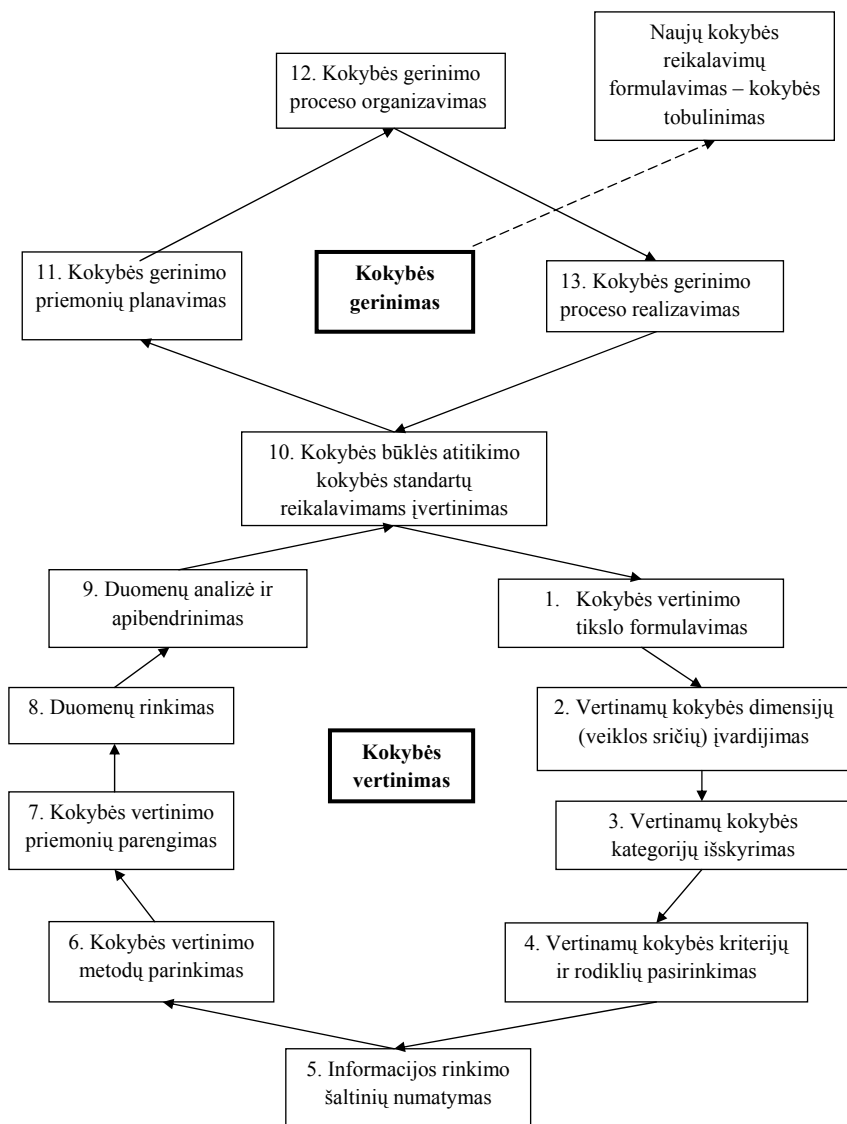
Kokybės užtikrinimą galima apibrėžti ir remiantis vadybos procesais. Vadybos požiūriu, kokybės užtikrinimas gali būti suprantamas kaip procesas, kuriuo užtikrinama, kad paslaugos būtų teikiamos ekonomiškai efektyviai ir pateisintų klientų bei socialinių dalininkų lūkesčius. Kokybės užtikrinimas įprastai apima: a) visų darbuotojų supratimą, ko iš jų reikalaujama, ir tų reikalavimų vykdymą; b) visų išteklių, reikalingų efektyviai teikti paslaugas, prieinumą; c) sistemingą veiklų vertinimą siekiant nustatyti gerinimo kryptis (Plant, 2012).

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo *paskirtis* – parengti specialistus, kurie atitiktų nu(si)statytus kokybės standartus (reikalavimus). Vadinasi, kokybės užtikrinimo sistema gali sėkmingai veikti tik tada, kai yra aiškiai suformuluoti *kokybės standartai* rengiamų specialistų žinioms ir mokėjimams, arba kompetentingumui (kvalifikacijai). Kokybės reikalavimai rengiamų specialistų kvalifikacijai įprastai nurodomi *profesijos standartuose*, o šiuos reikalavimus užtikrinantys procesai apibrėžiami *profesijos rengimo standartuose*. Jeigu tokių standartų nesama arba juose aprašyti ne visi nauji (pvz., mokslo ir technikos pažangos nulemti) reikalavimai specialistų rengimui, profesinio mokymo įstaiga turi juos nustatyti pati, atsižvelgdama į savo arba pasitelkdama išorės išteklius.

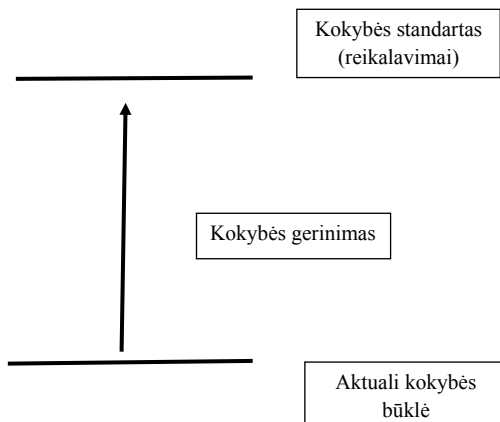
Profesinio mokymo kokybės užtikrinimas – tai kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo procesų vienovė (1 paveikslas). Kokybės vertinimo rezultatai rodo vieno ar kito *profesinio mokymo reiškinių* kokybės būklę nu(s)statytų standartų (reikalavimų) atžvilgiu. Vertinimo rezultatai gali atitikti nu(s)statytus kokybės kriterijų rodiklius arba jų netenkinti. Pirmuoju atveju svarbu ir toliau palaikyti pasiektą kokybės lygmenį, antroju atveju būtina *gerinti kokybę*.

Vadinasi, *kokybės vertinimas* yra labai svarbus kokybės užtikrinimo komponentas, nes gautų *vertinimo rezultatų* pagrindu daromi sprendimai dėl profesinio mokymo *kokybės gerinimo* kryptių ir veiksmų. Kiekvienai įstaigai labai svarbu pasirengti *kokybės vertinimo planą* (1 priedas), atitinkantį įstaigos *misiją* ir *viziją*. Kokybės vertinimo plano struktūra ir turinys (veiklų vertinimo sritys arba dimensijos, kokybės kategorijos, kriterijai, rodikliai, informacijos rinkimo šaltinių numatymas, vertinimo metodų parinkimas, kokybės vertinimo priemonių parengimas ir pan.) atskleidžia, kokias savo veiklos sritis įstaiga laiko svarbiausiomis. Įstaiga gali pasitelkti įvairias *vertinimo strategijas*: atlikti visų vertinimo plane numatytų veiklos sričių (dimensijų) įsivertinimą vienu metu arba vertinti atskiras įstaigos veiklos sritis pagal nusistatytą eiliškumą.

Vertinimo plano struktūra ir turinys turi atitikti nu(s)statytus kokybės standartus taip, kad gauti vertinimo rezultatai leistų daryti *pagrįstas* ir *patikimas* išvadas apie atskirų veiklų kokybės atitikimą nu(s)statytiems kokybės standartams. Vadinasi, vertinimo plane numatytos kokybės vertinimo dimensijos ir kategorijos, kriterijai ir rodikliai, duomenų rinkimo šaltiniai, vertinimo metodai ir priemonės turi *koreliuoti* su nu(s)statytais kokybės standartais. Bet kuri profesinio mokymo veiklos sritis ar jos dalis pirmiausia turi būti vertinama siekiant nustatyti, ar ji atitinka kokybės standartus. Jei gauti vertinimo rezultatai leidžia teigti, kad veiklos ar jos dalies kokybė atitinka nu(s)statytus standartus, kokybės gerinti nereikia. Jei gauti vertinimo rezultatai rodo, kad kokybė neatitinka nu(s)statytų kokybės standartų, rengiamas *kokybės gerinimo planas* ir *realizuojamas* taip, kad būtų pasiekti nu(s)statyti kokybės standartai (2 paveikslas).

1 pav. Kokybės užtikrinimo procesų (kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo) struktūra ir realizacija

2 pav. *Kokybės gerinimas apima visus įstaigos veiksmus, leidžiančius pasiekti nu(si)statytus kokybės standartus*

Vadinasi, kokybės gerinimo paskirtis yra nu(si)statytų kokybės standartų pasiekimas.

3.2 Kokybės užtikrinimo principai

Principas (lot. *principium* – pradžia, pagrindas; TŽŽ, 2001) suprantamas kaip pagrindas, bazė, kuriais turi būti grindžiama bet kuri veikla. Kokybės užtikrinimas turi būti vykdomas remiantis tam tikrais principais. Jie dažniausiai siejami su reikalavimais kokybės vertinimui, nes, kaip minėjome, vertinimo rezultatai yra labai svarbi informacija, kurios pagrindu priimami tolesni sprendimai, susiję su kokybės užtikrinimu. Taigi *pirmasis* ir vienas iš svarbiausių kokybės užtikrinimo principų yra veiklos, kurios kokybę norima įvertinti, *patuojamumas*.

Vertinti galima tik tai, ką įmanoma išmatuoti, nes tik gautų vertinimo rezultatų pagrindu galima spręsti, ar vertinamosios veiklos kokybė atitinka nu(si)statytus kokybės standartus. Vadinasi, profesinio mokymo veikla privalo turėti tam tikrus patuojamus parametrus, kurie leistų atlikti *pagrįstą* ir *patikimą* vertinimą. Ne mažiau svarbu pasirinkti (arba parengti) pagrįstus ir patikimus vertinimo metodus bei priemones. Ver-

tinimo *pagrįstumas* (angl. *validity*), anot W. R. Shadish, T. D. Cook ir D. T. Campbell (2002), yra „išvados teisingumas arba tikslumas, arba patvirtinimo laipsnis“ (p. 513). Įprastai didelis vertinimo metu gautų duomenų pagrįstumas rodo nežymią sisteminę paklaidą. Pagrįstumui patikrinti D. T. Campbell ir D. W. Fiske (1959) siūlo naudoti tokį teiginį: „Pagrįstumas žymi atitikimą tarp dviejų bandymų pamatuoti tą pačią savybę visiškai skirtingais metodais“ (p. 83). Vadinasi, *pagrįstumą* galime laikyti *antruoju* kokybės užtikrinimo principu, nes nepakanka tik pamatuoti švietimo reiškinių kokybę – svarbu, kad matavimas (vertinimas) būtų *pagrįstas*.

Pagrįstumas skiriamas į *konvergentinį* ir *diskriminantinį*. *Diskriminantinis pagrįstumas*, anot J. L. Patry (2005), pasitelkiamas vertinant skirtingas savybes: „kai du skirtingų savybių vertinimai tais pačiais ar skirtingais metodais duoda skirtingus rezultatus, tai įrodo, kad šios dvi savybės iš tiesų yra skirtingos“ (p. 10). *Konvergentinis pagrįstumas* (Patry, 2005) apibrėžiamas kaip „vienodi dviejų tos pačios savybės vertinimų rezultatai, gauti taikant skirtingus vertinimo metodus“ (p. 10). Vertinimo duomenų pagrįstumas glaudžiai susijęs su tinkamu informacijos rinkimo šaltinių, vertinimo metodų ir priemonių parinkimu (arba parengimu). Vertinimo duomenų pagrįstumui labai svarbu, kad būtų vertinama tai, kas norima vertinti, t. y. kad vertinimo proceso metu būtų matuojama tai, kas norima išmatuoti (jei matuojamas, pvz., gaminio ilgis, turi būti naudojami ilgiui matuoti skirti metodai ir priemonės, jei svoris – atitinkamai svoriui matuoti skirti metodai ir priemonės). Akivaizdu, kad profesinio mokymo kokybės užtikrinimo atveju matuojami labai sudėtingi, fiziškai neapčiuopiami procesai, tad parinkti (arba parengti) pagrįstus vertinimo metodus ir – ypač – vertinimo priemones yra nepaprastai sudėtinga. Vertinimą vadiname pagrįstu tik tada, *jei matuojame tikrai tai, ką norime išmatuoti*. Taigi vertinimo metodams ir ypač vertinimo priemonėms keliami aukšti *pagrįstumo* reikalavimai.

Vertinimo *patikimumas* (angl. *reliability*) – tam tikros charakteristikos (arba parametro) vertinimo *tikslumas*, kad ir kokie būtų vertinimo rezultatai. Aukštas *patikimumas* rodo nežymią atsitiktinę paklaidą. Norint patikrinti patikimumo lygį, galima pasiremti D. T. Campbell ir D. W. Fiske (1959): „Patikimumas – tai atitikimas tarp dviejų bandymų pamatuoti tą pačią savybę visiškai panašiais metodais“ (p. 83). Kuo mažesnė matavimų paklaida (kuo didesnis matavimo tikslumas), tuo aukštesnis duomenų *pa-*

tikimumas (tikslumas). Kitaip tariant, vertinimo patikimumas glaudžiai susijęs su matavimų (vertinimų) tikslumu. Kuo vertinimo rezultatų tikslumas didesnis, tuo aukštesnis priimamų sprendimų *patikimumas* dėl kokybės vertinimo ir gerinimo strategijos, metodų ir priemonių. Vadinasi, *patikimumą* galime laikyti *trečiuoju* kokybės užtikrinimo principu, nes kuo *patikimesni* (tikslėsniai) gauti švietimo reiškinių kokybės vertinimo duomenys, tuo patikimesni bus ir vertinimo rezultatai bei formuluojamos kokybės gerinimo strategijos.

Ketvirtasis kokybės užtikrinimo principas – kokybės *grindimas nu(si)statytais kokybės standartais* (reikalavimais). Šis principas išsamiai apibūdintas ankstesniame skyriuje. Kol nėra kokybės sistemos, negali būti ir kokybės užtikrinimo sistemos, nes norint užtikrinti kokybę labai svarbu žinoti, kokia (ir kodėl būtent tokia) turi būti kokybė. Kitaip tariant, profesinio mokymo veiklos turi būti aprašytos remiantis tam tikrais kokybės parametrais, kurių visuma sudaro konkrečios profesinio mokymo įstaigos kokybės sistemą. Žinant svarbiausius profesinio mokymo kokybę apibūdinančius parametrus, galima (ir būtina) pradėti diegti kokybės užtikrinimo sistemą ar jos atskiras dalis.

Penktasis kokybės užtikrinimo principas – kuo platesnis *darbuotojų įsitraukimas* į kokybės užtikrinimo veiklas (tai pabrėžia ir tarptautinis standartas ISO 9004:2000). Darbuotojų įsitraukimą į kokybės užtikrinimo veiklas lemia daug veiksnių, kurie apibūdinami kaip įstaigos *kokybės kultūra*. Įstaigos kokybės kultūrą visų pirma atskleidžia darbuotojų motyvacija kokybės užtikrinimo atžvilgiu. Antra, labai svarbu, kad įstaigos darbuotojai būtų atitinkamai mokomi: žinotų, suprastų ir mokėtų atlikti įvairias kokybės užtikrinimo veiklas, apimančias tiek kokybės vertinimą, tiek gerinimą. Vadinasi, nuolatinis darbuotojų mokymas ir mokymasis yra svarbi jų įsitraukimo į įstaigos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos kūrimą bei realizavimą sąlyga ir gali būti laikomas *šeštuoju* savarankišku kokybės užtikrinimo principu.

Septintasis svarbus kokybės užtikrinimo principas yra *procesinis požiūris* (ISO 9004:2000) į kokybės užtikrinimą. Procesinis požiūris į kokybės užtikrinimą nurodo, kad nors apie kokybės būklę sprendžiame iš gautų vertinimo rezultatų, tačiau galutinius procesų rezultatus lemia jų kokybė. Taigi labai svarbu stebėti procesų kokybę svarbiausiuose jų etapuose. Vadinasi, procesinis požiūris į kokybės užtikrinimą reikalauja išskirti visuose vertinamuose profesinio mokymo procesuose tuos etapus,

kuriuose būtina vertinti vienus ar kitus tų procesų požymius (kriterijus), kad būtų galima laiku koreguoti tų procesų kokybę ir užtikrinti nu(si)statytą rengiamų specialistų žinių, mokėjimų ir kompetentingumo kokybę.

Aštuntasis kokybės užtikrinimo principas – *nuolatinis kokybės užtikrinimo sistemos tobulinimas*, kuris yra neatskiriamas nuo darbo rinkos poreikių kaitos, susijusios su mokslo ir technikos pažanga, informacinių ir komunikacinių sistemų tobulėjimu ir plėtra, globalizacija, konkurencija, profesiniu mokytojų ir profesijos mokytojų tobulėjimu bei kitais objektyviai vykstančiais procesais mokslo ir darbo pasaulyje. Dėl šių priežasčių D. F. Westerheijden (2005) kokybės užtikrinimą vadina „nuolatos judančiu taikiniu“.

Devintasis kokybės užtikrinimo principas nurodo, kad *už kokybės užtikrinimą atsako pati profesinio mokymo įstaiga*. Vadinasi, profesinio mokymo įstaigos vadovai turi atlikti visus būtinus veiksmus, kad jos bendruomenės nariai būtų *motyvuoti ir pajėgūs* (vadinasi, išmokyti, t. y. aiškiai žinotų įstaigos misiją, viziją, strategiją šiai vizijai įgyvendinti, mokėtų parinkti pagrįstus vertinimo metodus ir priemones, surinkti ir analizuoti pagrįstus vertinimo duomenis, gauti patikimus vertinimo rezultatus ir daryti pagrįstas išvadas dėl kokybės gerinimo kryptių ir strategijos įstaigoje ir pan.) dalyvauti kuriant ir plėtojant savo įstaigos vidinės kokybės užtikrinimo sistemą.

Kaip matome (1 paveikslas), kokybės užtikrinimas apima *kokybės vertinimą* ir *kokybės gerinimą* iki kokybės standartais nustatytų reikalavimų.

Kokybės vertinimas apima:

1) *planavimą*: kokybės vertinimo tikslo (tikslų) įvardijimą; vertinamų kokybės dimensijų ir kategorijų (veiklos sričių arba procesų) nustatymą; kokybės vertinimo kriterijų ir rodiklių išskyrimą bei apibūdinimą; laiko, materialinių ir finansinių išteklių, reikalingų vertinimui atlikti, numatymą;

2) *organizavimą*: vertintojų parinkimą (ir jei reikia – papildomą jų mokymą); informacijos rinkimo šaltinių nustatymą; kokybės vertinimo metodų parinkimą; kokybės vertinimo priemonių (interviu, aprašų, klausimynų, anketų ir kt.) parengimą; kitų išteklių (materialinių, laiko, finansinių), reikalingų vertinimui atlikti, parengimą. Ypač aukšti reikalavimai keliami kokybės vertinimo priemonių *pagrįstumui* ir *patikimumui*.

Pagrįstumo ir patikimumo reikalavimus tenkinančių kokybės vertinimo priemonių parengimas reikalauja aukšto profesionalumo. Nuo kokybės vertinimo priemonių pagrįstumo ir patikimumo labiausiai priklauso gautos informacijos, kurios pagrindu bus daromos išvados apie gaminio, paslaugos ar proceso kokybę, objektyvumas;

3) *įgyvendinimą*: vertinimo atlikimą – duomenų rinkimą įvairiais metodais ir priemonėmis iš įvairių šaltinių, kad gauti duomenys būtų kuo įvairiapusiškesni ir objektyvesni;

4) *kontrolę* arba kokybės būklės atitikimo kokybės reikalavimams *įvertinimą*: surinktų duomenų klasifikavimą ir sistemimą pagal kokybės standarto kriterijus ir rodiklius bei gautų duomenų apibendrinimą siekiant palyginti, kiek gaminio, paslaugos arba proceso kokybė atitinka kokybės standarto nu(si)statytus reikalavimus.

3.3 Kokybės užtikrinimo struktūra ir realizavimo metodai

3.3.1 Kokybės vertinimas

Matome (1 paveikslas), kad kokybės užtikrinimo sistemą sudaro dvi posistemės: *kokybės vertinimas* ir *kokybės gerinimas*; jos sąveikauja sudarydamos savotišką „aštuoneta“. Kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo realizavimas paklūsta jau minėtiems pagrindiniams vadybos dėsniams: šiuos procesus reikia *planuoti, organizuoti, įgyvendinti ir įvertinti* (kontroliuoti), kad pasiektume nu(si)statytus vertinimo tikslus. Būtent šie du procesai (kokybės vertinimas ir kokybės gerinimas) ir yra pagrindiniai *metodai*, kuriais realizuojamas profesinio mokymo kokybės užtikrinimas. Toliau išsamiau aptarsime, kaip ir kokiais etapais šios dvi posistemės realizuojamos užtikrinant profesinio mokymo kokybę. Kokybės vertinimui visoje kokybės užtikrinimo sistemoje tenka ypatingas vaidmuo. Kokybės vertinimas realizuojamas tokiais etapais:

- 1) kokybės vertinimo tikslo formulavimas;
- 2) vertinamų kokybės dimensijų (veiklos sričių) įvardijimas;
- 3) vertinamų kokybės kategorijų išskyrimas;
- 4) vertinamų kokybės kriterijų ir rodiklių pasirinkimas;
- 5) informacijos rinkimo šaltinių numatymas;
- 6) kokybės vertinimo metodų parinkimas;
- 7) kokybės vertinimo priemonių parengimas;

- 8) duomenų rinkimas;
- 9) duomenų analizė ir apibendrinimas;
- 10) kokybės būklės atitikimo kokybės standartų reikalavimams įvertinimas.

1–4 etapai priskirtini kokybės vertinimo planavimui, 5–7 – kokybės vertinimo organizavimui, 8 – kokybės vertinimo įgyvendinimui, 9–10 – kokybės vertinimo kontrolei (įvertinimui), nors toks etapų skyrimas nėra griežtai reglamentuotas.

1. *Kokybės vertinimo tikslo formulavimas* – pats svarbiausias kokybės vertinimo etapas. Vertinimo tikslas lemia visą vertinimo eigą, pobūdį, apimtį, reikalingus materialinius, laiko ir kitus išteklius. Vertinimo tikslas gali būti labai platus, apimantis viso įstaigos vykdomo profesinio mokymo kokybę, tačiau gali apimti tik dalį profesinio mokymo, kelias ar vieną kokybės dimensijos kategorijų (pvz., „2.1 Žmonių ištekliai“), arba gali būti dar mažesnės apimties, kai susitelkiama tik į vieno kriterijaus (pvz., „2.1.1 Darbuotojų atrankos kriterijų pagrindumas“) ar net vieno rodiklio (pvz., „2.1.1.1 Personalo komplektavimo dermė su reglamentuojančių dokumentų reikalavimais“) vertinimą (1 priedas). Vertinimo tikslo formulavimą įprastai lemia daug veiksnių (kokybės standartų reikalavimai, paskutinio išorinio vertinimo ar vidinio įsivertinimo rezultatai, įstaigos misijos ar vizijos kaita, pokyčiai darbo rinkoje ir pan.), todėl vertinimo organizatoriai turi argumentuotai pagrįsti, kodėl formuluojamas būtent toks vertinimo tikslas.

2. *Vertinamų kokybės dimensijų (veiklos sričių) įvardijimas*

Pagrindus vertinimo tikslą, jis detalizuojamas aiškiai įvardijant, kokias kokybės dimensijas (veiklos sritis) ir kodėl numatoma vertinti. Kokybės dimensijų įvardijimas parodo, kokia galėtų būti vertinimo apimtis, kokių laiko, intelektualinių (žmonių), materialinių ir finansinių išteklių gali prireikti įstaigai norint korektiškai atlikti kokybės vertinimą. Vadinasi, vertinamų kokybės dimensijų įvardijimas atskleidžia numatomo vertinimo apimtį ir padeda įstaigai geriau suvokti galimas vertinimo sąnaudas.

3. *Vertinamų kokybės kategorijų išskyrimas*

Įvardijus vertinamas kokybės dimensijas, jos yra toliau detalizuojamos nurodant kokybės dimensijų kategorijas. Vertinamų kokybės kategorijų išskyrimas gali susiaurinti vertinimo apimtį, taigi ir sumažinti sąnaudas, reikalingas vertinimui atlikti. Būtina pabrėžti, kad kokybės

vertinimas yra labai imlus įstaigos sąnaudoms, todėl turi būti suplanuotas labai racionaliai ir tikslingai.

4. *Vertinamų kokybės kriterijų ir rodiklių pasirinkimas* nėra sudėtinga procedūra, jei įstaiga yra iš anksto pasirengusi savo kokybės užtikrinimo poreikius atitinkantį kokybės vertinimo planą (pvz., 1 priedas). Tokiame vertinimo plane įprastai jau būna suformuluoti kokybės dimensijų kategorijas atitinkantys kriterijai ir juos apibrėžiantys rodikliai, nurodyti informacijos rinkimo šaltiniai, vertinimo metodai, priemonės ir kt. Jei tokio plano nėra arba įtraukiama nauja kokybės dimensija ar ją sudarančios kategorijos, reikia naujai parinkti arba suformuluoti atitinkamus vertinimo kriterijus ir juos apibrėžiančius kokybės rodiklius bei kitus vertinimo parametrus.

Kokybės dimensijų (veiklos sričių) kokybę apibrėžia kokybės kriterijai. *Kokybės kriterijai* – tai požymiai, kuriuos vertinant galima nustatyti kokybės dimensijos atitikimą nu(si)statytiems kokybės standartams. Pvz., Centro veiklų vertinimo plane (1 priedas) kokybės dimensija „Mokymas ir mokymasis“ apibūdinta 3 kokybės kategorijomis. Jas apibrėžia 11 vertinimo kriterijų, kurių raiška matuojama 25 vertinimo rodikliais.

Kokybės kriterijų (požymių) raiškos intensyvumą apibrėžia kokybės rodikliai. *Kokybės rodikliai* – tai kokybiniai ir / ar kiekybiniai duomenys, įvertinantys kokybės kriterijaus (reiškinio struktūrinės dalies arba veiklos srities) atitikimą kokybės dimensijos standarto reikalavimams. Kokybės rodikliai gali būti *kiekybiniai* ir *kokybiniai*. *Kiekybiniai rodikliai* – tai duomenys, įvertinantys požymio raiškos intensyvumą skaitmenine išraiška; kitaip tariant, tai statistinė informacija, gauta naudojant tikslias matavimo priemones pagal pasirinktą vertinimo skalę. Kiekybiniai duomenys – procentai, skaičiai, dažniai, skirtumai, ilgis, svoris, laipsniai ir t. t. *Kokybiniai rodikliai* – tai duomenys požymio turinio vertei atskleisti. Kokybiniai duomenys gali būti, pavyzdžiui, profesinio rengimo centro misijos prasmingumas, jos tikslų atitikimas misijai, vizijai ir pan.

5. *Informacijos rinkimo šaltinių numatymas*

Pagrindus vertinimo tikslą, numačius vertinamas kokybės dimensijas ir jų kategorijas bei jas apibūdinančius kriterijus ir rodiklius, svarbu numatyti, iš kokių informacijos šaltinių bus renkami vertinimo duomenys. Svarbu skirti *vertinimo duomenis* nuo *vertinimo rezultatų*. Ne visais vertinimo duomenimis galima pasikliauti. Kiek vertinimo duomenys yra vertingi (pagrįsti ir patikimi), paaiškėja po *duomenų analizės ir apibend-*

rinimo. Vadinas, ne visi vertinimo duomenys tampa vertinimo rezultatais. Vertinimo duomenų vertė priklauso nuo daugelio veiksnių: vertinimo kriterijų ir rodiklių, informacijos rinkimo šaltinių, parinktų vertinimo metodų ir vertinimo priemonių pagrįstumo ir patikimumo, vertinimą atliekančių ir duomenis analizuojančių asmenų kompetentingumo šioje srityje ir kt.

6. Kokybės vertinimo metodų parinkimas

Kokybės vertinimo metodai – tai būdai, kuriais renkama informacija (duomenys) apie vertinimo objektą (kokybės dimensija, ją sudarančias kategorijas arba jas apibūdinančius kriterijus). Kokybei vertinti naudojami įvairūs metodai ir priemonės. Šiame skyriuje jie nebus išsamiai aptariami – apsiribosime tik dažniausiai naudojamų vertinimo metodų ir priemonių bei jų pagrįstumo ir patikimumo problemų aptarimu.

Vienas iš labiausiai paplitusių vertinimo metodų – *apklausa*. Apklausa gali būti atliekama pasitelkiant dvi vertinimo priemones – anketą² ir / arba interviu. Abi priemonės turi bendrumų ir skirtumų. Bendra tai, kad abiem atvejais vertintojas gauna informaciją apie vertinamąjį reiškinį žodžiais (arba ženklais, kai galima pasirinkti keletą atsakymų variantų). Ir vienu, ir kitu atveju vertintojas gauna tik tą informaciją, kurią respondentas *suprato*. Anketinės apklausos atveju dažnai sunku patikrinti, ar respondentas suprato klausimus teisingai (t. y. taip, kaip tikėjosi vertintojas). Atliekant interviu, respondento supratimą galima patikrinti papildomais klausimais. Atliekant tiek anketinę apklausą, tiek interviu, būtina nepamiršti, kad respondentas informaciją „filtruoja“ (redukuoja priklausomai nuo situacijos ir patirties) prieš pateikdamas ją vertintojui. Skirtumas tarp anketinės apklausos ir interviu yra tai, kad anketinė apklausa dažniausiai pasitelkiama norint anoniminiu būdu apklausti daug respondentų, o interviu šios sąlygos nekeliamos. Interviu skiriami į struktūruotus ir nestrukūruotus, standartizuotus ir nestandartizuotus, sudėtingus ir paprastus.

Testavimo metodas dažnai taikomas nustatant darbuotojų mokymosi poreikius, kurių tenkinimas yra esminė organizacijos kokybės kultūros ugdymo priemonė. Apie kokybės vertinimo metodus ir priemones plačiau paskaityti galima J. L. Patry ir K. Pukelio (2008) metodinėje knygoje.

*Apklauso*s metodais galime vertinti įvairių reiškinų kokybę: elgseną

² Vertinimo praktikoje anketa dažnai sinonimiškai vadinama klausimyno (*angl.* questionnaire) terminu.

(elgsenos vertybines nuostatas, elgesį praeityje, galimą elgseną ateityje ir pan.), vertybes (požiūrius, tikslus, motyvaciją, specifines situacijas ir kt.) Pavyzdžiui, ekspertų požiūrį į parengtą mokymo programą galima vertinti tiesioginiais arba netiesioginiais klausimais. Tiesioginis klausimas galėtų būti toks: „Jūsų nuomone, parengtos mokymo programos kokybė yra: ...“ toliau nurodant keletą galimų atsakymų (pasitelkiant skalę nuo „puiki“ iki „labai bloga“). Netiesioginis klausimas būtų: „Ar sutiktumėte įdiegti parengtą naują mokymo programą savo įstaigoje, jei visos organizacinės įdiegimo išlaidos būtų padengtos papildomomis (ne jūsų įstaigos) lėšomis?“ nurodant keletą galimų atsakymų (pasitelkiant skalę nuo „labai norėčiau“ iki „nediegičiau jokiais sąlygomis“).

Pasirinkus interviu, dažnai patartina naudoti ir kitą kokybės vertinimo metodą – *stebėjimą*. Stebėjimo metodas taikomas pamokų kokybei vertinti, mokymo kabinetų kokybės apžiūrai ir pan. Stebėjimas, kaip vertinimo metodas, plačiai taikomas vertinant pamokų, praktikų, laboratorinių darbų ir kitų mokymo(si) formų kokybę, atliekant interviu ir pan.

Skiriami tokie stebėjimo tipai:

1) *nesisteminis ir sisteminis stebėjimas*. Nesisteminio stebėjimo atveju gaunamų duomenų redukavimas ir konstravimas nėra kontroliuojamas. Sisteminio stebėjimo atveju procesą stengiamasi kontroliuoti, t. y. aiškiai formuluojama, kokie reiškinių požymiai yra stebimi, kokiais rodikliais matuojama jo raida.

2) *savistaba ir kitų atliekamas stebėjimas*. Savistabos atveju asmuo pats stebi savo elgseną arba mąstyseną. Klausimynais ir interviu tiriama asmens elgsena praeityje, o stebėjimu fiksuojama asmens elgsena tyrimo momentu arba ką tik įvykęs elgesys.

3) *tiesioginis ir netiesioginis stebėjimas*. Tiesioginio stebėjimo atveju vertintojas dalyvauja stebimajame procese, pvz., mokytojas, vesdamas pamoką, stebi mokinių elgseną. Netiesioginio stebėjimo atveju vertintojas nedalyvauja stebimajame procese, pvz., mokytojas stebi savo kolegos vedamą pamoką.

4) *atvirasis ir slaptasis stebėjimas*. Slaptojo stebėjimo atveju respondentas nežino, kad yra stebimas. Stebėtojas gali būti nematomas arba respondentų veikla gali būti įrašinėjama. Slaptajam stebėjimui keliami atitinkami etikos reikalavimai, kurių čia neapartinėsime. Atliekant atvirąjį stebėjimą, respondantai tikrai žino, kad yra stebimi. Atvirieji stebėjimai virsta slaptais, kai respondantai įpranta būti stebimi: įpranta prie vertinto-

jo, jo priemonių (pvz., vaizdo kamerų) ir juos pamiršta. Akivaizdu, kad atvirasis stebėjimas veikia respondento elgseną, todėl šio būdo patikimumas visada yra mažesnis (išskyrus tuos atvejus, kai respondentas mano, kad nėra stebimas) nei slaptojo stebėjimo.

7. *Kokybės vertinimo priemonių parengimas* – vienas iš atsakingiausių ir sudėtingiausių kokybės vertinimo etapų, reikalaujantis ypač aukšto kokybės vertinimo priemonių rengėjų kompetentingumo. Galimybė naudoti standartizuotas kokybės vertinimo priemones yra ribota, nes jos greitai sensta, visada yra kuriamos konkrečioms vertinimo tikslams ir veiklų kontekstui, atsižvelgiant į esamą įstaigos kokybės kultūrą.

Labiausiai paplitusi vertinimo priemonė yra anketa. Svarbiausias anketos, kaip vertinimo priemonės, parametras yra pateikiami klausimai ir atsakymai. Klausimai formuluojami atsižvelgiant į vertinimo tikslus arba vertinimo teoriją, t. y. į tai, kokią informaciją norima gauti. Klausimai dažniausiai atlieka vertinimo kriterijų funkciją. Anketose numatomi ir atsakymai, kurie atlieka vertinimo rodiklių funkciją. Atsakymai gali būti numatyti iš anksto arba gali būti paliekama laisvė atsakymą suformuluoti pačiam respondentui.

Klausimai, kaip minėjome, turi koreliuoti su kokybės vertinimo kriterijais, kitaip tariant, klausimų turinys ir formuluotės turi būti sumodeliuotos taip, kad atskleistų tuos vertinamojo reiškinio, paslaugos ar proceso požymius, kurie lemia jų kokybę. Formuluojami atsakymai į klausimus turi koreliuoti su kokybės vertinimo rodikliais ir leisti išmatuoti kriterijų raišką.

Respondentų atsakymai, gauti anketinės apklausos metodu, turi būti interpretuojami remiantis kokybės vertinimo rodikliais. Vadinas, taikant apklausos metodą (tiek anketą, tiek interviu), klausimai atitinka kokybės vertinimo kriterijus, o atsakymai atskleidžia atitinkamo požymio raišką, t. y. atlieka kokybės rodiklio (kiekybinio arba kokybinio) vaidmenį. Lyginant anketos ar interviu klausimų ir atsakymų koreliaciją su kokybės standartuose apibrėžtais reikalavimais kokybei, galima įvertinti parengtų anketų arba interviu pagrįstumą.

Akivaizdu, kad kuo daugiau klausimų vertintojas pateikia, tuo daugiau informacijos jis gauna, taigi tuo objektyvesni turėtų būti jo sprendimai apie konkretaus reiškinio kokybę. Kitaip tariant, atrodytų, kad kuo daugiau pateikiama klausimų, tuo didesnis turėtų būti sprendimų priėmimo *patikimumas*, t. y. tikslumas. Kita vertus, kuo daugiau

klausimų respondentui pateikiama, tuo labiau blaškomas jo dėmesys, mažėja susikaupimas ir motyvacija dalyvauti apklausoje (respondentas pavargsta, sugaišta daugiau laiko, todėl gali pradėti teikti paviršutinišką, nepagrįstą ir nepatikimą informaciją). Vadinasi, vertintojas turi nustatyti tinkamą (pagrįstą) klausimų ir atsakymų skaičių, kitaip tariant, mažiausiu klausimų ir atsakymų skaičiumi gauti kuo išsamesnę informaciją, reikiamą objektyviam sprendimui priimti. Ši priešara vertinimo teorijoje apibūdinama kaip *tikslumo aprėpties dilema* (Patry ir Gastager, 2004). Ji pasireiškia priešara tarp vertinimo priemonės apimties, vertinamų kokybės dimensijų skaičiaus ir vertinimo rezultatų patikimumo (Cronbach, 1970, p. 179).

Tikslumo aprėpties dilemą galima iliustruoti tokiu pavyzdžiu. Tarkime, kad parengėme anketą, susidedančią iš 20 klausimų. Jei planuojame tirti vieną kokybės dimensiją (vieną reiškinių sritį), tai visi 20 klausimų bus iš vienos srities. Tikėtina, kad tokio klausimyno patikimumas (su sąlyga, kad klausimų pagrįstumas yra tinkamas) bus aukštas. Jei tiriamos dvi reiškinių sritys (dvi kokybės dimensijos), kiekvienai sričiai teks po 10 anketos klausimų. Šiuo atveju anketą irgi galima vertinti kaip patikimą. Jei planuojame vertinti 10 kokybės dimensijų, kiekvienai vertinimo sričiai teks po du anketos klausimus ir tokio klausimyno patikimumas tampa abejotinas. Jei sumanytume vertinti 20 kokybės dimensijų, kiekvienai sričiai būtų skiriama tik po vieną klausimą ir tokio klausimyno patikimumas laikytinas žemu. Vadinasi, taikant apklausos metodus kokybės vertinime, labai svarbu rasti *racionalų kompromisą tarp anketos apimties (klausimų ir atsakymų skaičiaus) ir pagrįstumo (atitikimo vertinimo tikslams arba vertinimo teorijai)*.

Optimalus klausimų kiekis skiriasi priklausomai nuo tiriamos srities (pažįstamos ar svetimos respondentams), tiriamųjų amžiaus, išsimokslinimo ir kitų veiksnių, kuriuos būtina nustatyti prieš atliekant vertinimą ir rengiant vertinimo priemonę. Įprastai suaugusiųjų apklausos trukmė neturėtų viršyti 60 minučių, tačiau kuo apklausa trumpesnė išlaikant siekiamą pagrįstumą, tuo geriau. Tiriant vaikus ir paauglius, apklausa turėtų trukti daug trumpiau. Suprantama, kad apklausos trukmei didelę įtaką turi respondento motyvacija atsakyti į anketos ar interviu klausimus.

Svarbu parinkti tinkamą klausimų seką. Ji įprastai priklauso nuo dviejų veiksnių: a) vertinimo tikslo (vertinimo teorijos) ir b) psichologinių

veiksnių, lemiančių respondento elgseną. Svarbu, kad respondentui būtų aiškus vertinimo tikslas, t. y. kas yra vertinama. Jei tiriamasis žino, kad yra vertinamas požiūris į tam tikrą reiškinį ar objektą, jis stengsis sutelkti dėmesį į vertinamus požymius, jų prioritetus ir pan. Kitaip tariant, kiekvienas apklausai pasitelktas klausimas turi būti susijęs su visu vertinimo kontekstu, t. y. vertinimo tikslu. Kita vertus, labai svarbu, kad respondentas aiškiai suvoktų šį kontekstą. Pvz., turkų emigranto, gyvenančio Vokietijoje, paklausus apie jo požiūrį į moteris, atsakymai gali skirtis, jei respondentas manys, kad: a) tiriamas turkų, kaip tautos, požiūris į moterį; b) tiriamas požiūris į turkus; c) tiriamas turkų moterų integracija į Vokietijos visuomenę; d) vykdoma atitinkamo pobūdžio administracinė turkų bendruomenės elgsenos kontrolė Vokietijos bendruomenės elgsenos kontekste. Vadinasi, vertintojas, rengdamas vertinimo priemonę, turi siekti išvengti tokių klausimų, kurie skatintų supratimo neapibrėžtumą ir – priešingai – kuo labiau didintų vertinimo priemonės pagrįstumą (šalintų galimus artefaktus³). Vertinimo priemonės pagrįstumui padidinti šalia bendro pobūdžio klausimų (pvz., „Ar dažnai jūs darote X?“) pasitelkiami specifiniai (patikslinantys) klausimai (pvz., „Kaip dažnai jūs darėte X praeitą savaitę?“), kurie galimiems atsakymams („Dažnai.“; „Retai.“ ir pan.) į bendro pobūdžio klausimus suteikia tikslumo. Nesant specifinio klausimo, iš esmės atsakymus į bendro pobūdžio klausimus pavojinga lyginti ir interpretuoti, nes respondentai gali kalbėti apie skirtingus laikotarpius ar situacijas, vadinasi, ir vertinimo duomenys gali būti nepatikimi. Rengiantiems vertinimo priemonę visada pravartu pažvelgti į priekį ir paklausti savęs: kiek vertingą (vertinimo tikslo atžvilgiu) informaciją suteiks vienas arba kitas klausimas ar pateikiamų atsakymų variantai?

Klausimynų kokybę lemia jų turinys (pagrįstumas), skaičius (patikimumas), pateikimo seka (logika), klausimų ir atsakymų formulavimo technika (pateikimo būdas, atsakymų kategorijos ir pan.). Anketose gali būti naudojami *atvirieji* ir *uždarieji* klausimai. Atvirieji klausimai leidžia respondentui laisvai pareikšti savo nuomonę. Uždarieji klausimai verčia rinktis vieną ar kelis iš vertintojo pateiktų atsakymų arba juos įvertinti. Atsakymus į uždaruosius klausimus vertintojui lengviau analizuoti nei atsakymus į atvirouosius klausimus, nes pastarieji gali būti labai įvairūs. Be to, uždarieji klausimai didina klausimyno pagrįstumą, nes parengti

³Artefaktas – pašaliniai duomenys, galintys atsirasti respondento atsakymuose dėl kultūrinių skirtumų ar skirtingų kultūrinių kontekstų, kuriuose atliekamas vertinimas.

atsakymai į klausimą mažina respondento klausimo supratimo paklaidą (apercepciją⁴). Atvirieji klausimai, priešingai, leidžia respondentui laisvai pareikšti savo nuomonę apie klausiamą reiškinį, bet didina apercepcijos (suvokimo iškreipymo) pavojų, nes respondentas gali kitaip nei vertintojas suprasti klausimo tikslą ir prasmę. Šiuos galimus vertinimo netikslumus gali padėti kompensuoti interviu, nes jo metu galima patikslinti klausimą, perklausti respondentą, stebėti jo kūno kalbą – siunčiamus neverbalinius ženklus. Kita vertus, pastarųjų reikšmė turi būti vertinama atsargiai.

8. *Duomenų rinkimas* yra kokybės vertinimo įgyvendinimo etapas. Norint vykdyti respondentų apklausas, stebėjimus (pvz., pamokos), analizuoti dokumentus pagal nu(si)statytus vertinimo tikslus, kriterijus ir rodiklius, reikalingas aukštas vertintojų kompetentingumas. Taigi tiek išorinį, tiek vidinį kokybės vertinimą atliekantys asmenys turi būti specialiai mokomi atlikti tai pagrįstai ir patikimai. Vertintojų veiklai ir asmens savybėms keliami ne tik kvalifikaciniai, bet ir atitinkami etiniai reikalavimai, kurių privalu laikytis: kolegialumas (vertintojo veiksmai turi būti korektiški vertinamų kolegų atžvilgiu ir nepažeisti jų asmeninio orumo), konfidencialumas (vertintojas turi žinoti ir prireikus intuityviai jausti, kokią vertinimo informaciją kur ir kam galima pateikti, o kam ir kokios informacijos – neteikti, ir pan.), objektyvumas (vertintojas privalo nepainioti asmeninių ir visuomeninių interesų, vertinimą atlikti kompetentingai – pagrįstai ir patikimai, nebūti šališkas kai kurių vertinamųjų veiklos atžvilgiu) ir pan.

Apie duomenų rinkimo procedūras būtina iš anksto informuoti atitinkamus žmones, suderinti su jais procedūrų atlikimo laiką ir trukmę, aiškiai suformuluoti vertinimo tikslus, prireikus paaiškinti klausimų tikslą ir naudojamus metodus, neteikti nekorektiškų klausimų, informuoti, ar duomenys bus naudojami apibendrintai (anonimiškai) ar tai bus neanoniminė apklausa ir t. t.

Duomenų rinkimo etapas yra svarbus, nes jo metu surenkami vertinimo duomenys, kurių pagrindu bus gaunami vertinimo rezultatai. Vertinimo rezultatai yra pagrindas, kuriuo remiantis priimami atitinkami kokybės būklės sprendimai. Jei vertinimo duomenys nepagrįsti ir nepatikimi, tikėtina, kad gali būti gaunami nepagrįsti ir nepatikimi vertinimo rezultatai, vadinasi, priimami nepagrįsti ir nepatikimi sprendimai apie

⁴ Apercepcija (*lot. ad + perceptio*) – suvokimo iškreipimai, kylantys dėl skirtingos gyvenimo patirties ir respondentų individualių skirtumų.

kokybės būklę vertintoje srityje. Tai savo ruožtu gali klaidinti įstaigos darbuotojus ir turėti rimtų nepageidautinų padarinių atliekant išorinį kokybės vertinimą.

9. *Duomenų analizės ir apibendrinimo* etape svarbu vertinimo duomenis analizuojančių vertintojų kompetentingumas, patirtis, gebėjimas išvelgti, kiek surinkti duomenys yra pagrįsti ir patikimi, kiek jais galima pasitikėti ir laikyti vertinimo rezultatais. Vadinasi, vertinimo duomenis analizuojantys vertintojai turi gerai pažinoti vertinto reiškinių prigimtį, jo kokybę apibūdinančius kriterijus ir rodiklius, gebėti lyginti juos su nu(si)statytais kokybės standartais, žinoti, kaip buvo surinkti duomenys: ar buvo tinkami ir tinkamai taikyti vertinimo metodai? Ar vertinimo priemonės buvo tinkamos ir tinkamai taikytos duomenų rinkimo procedūrų metu? Ar duomenų rinkimo metu buvo laikytasi vertinimo etikos principų?

Ne mažiau svarbus ir vertinimo duomenų apibendrinimas, nes čia taip pat reikalinga vertintojų kompetentingumas, patirtis ir išvalga priimant sprendimus, kokie vertinimo duomenys yra nepagrįsti, antraeilės svarbos arba netikslūs ir nepatikimi, o kokie gali būti apibendrinti ir laikytini vertinimo rezultatais. Taigi šis kokybės vertinimo etapas yra glaudžiai susijęs su vertintojų teoriniu kompetentingumu ir praktine patirtimi atitinkamose profesinio mokymo ir vertinimo srityse.

10. *Kokybės būklės atitikimo kokybės standartų reikalavimams įvertinimas*. Šiame etape vertintojai pirmiausia turi atsakyti į klausimą: ar buvo pasiekti vertinimo tikslai, ar visą vertinimo procedūrą (ar jos dalį) reikia pakartoti iš naujo, nes surinkti vertinimo duomenys yra nepagrįsti ir nepatikimi? Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, kitas klausimas, į kurį turi atsakyti vertintojai, yra: kiek ir kurie vertinimo rezultatai atitinka nu(si)statytiems atskirų profesinio mokymo veiklų kokybės standartams, o kurie – ne? Tai etapas, kuris apibendrina visą kokybės vertinimo procesą ir formuluoja pagrindines kryptis bei užduotis konkrečių profesinio mokymo veiklų kokybei gerinti (jei vertinimo rezultatai rodo, kad būtina gerinti kokybę iki nu(si)statytų kokybės standartų). Šiame kokybės vertinimo etape priimti sprendimai lemia tolesnę įstaigos kokybės užtikrinimo sistemos raidą ir realizavimo strategiją. Įstaigos kokybės užtikrinimo strategija toliau gali plėtotis tokiomis kryptimis:

1) tobulinti kokybės vertinimo procedūrų realizavimą, nes įstaigos darbuotojai nėra pajėgūs pagrįstai ir patikimai įsivertinti savo veiklas.

Tam įstaigos turi rasti išteklių ir tinkamai mokyti vertintojus, atrinktus iš savų darbuotojų. Darbuotojų mokymasis yra pats ryškiausias įstaigos kokybės kultūros požymis;

2) jei vertinimo procedūros atliktos tinkamai ir gauti pagrįsti bei patikimi vertinimo rezultatai, gali paaiškėti, kad: a) būtina gerinti tam tikrų profesinio mokymo veiklų kokybę; b) profesinio mokymo veiklos atitinka nu(si)statytus kokybės standartus; c) įstaiga gali pereiti prie kokybiškai naujos kokybės vadybos pakopos – *kokybės tobulinimo* – ir taip didinti savo konkurencingumą profesinio mokymo rinkoje.

3.3.2 K o k y b ė s g e r i n i m a s

Kokybės gerinimo paskirtis – užtikrinti nu(si)statytų kokybės standartų pasiekimą. Šis tikslas realizuojamas taikant atitinkamą kokybės vadybos metodų ir priemonių sistemą, vadinamą kokybės gerinimu. Kokybės gerinimas puoselėja įstaigos veiklos pranašumus ir šalina atskleistus trūkumus taip, kad gaminio ar paslaugos kokybė nuolatos atitiktų nu(si)statytus kokybės standartus. Kokybės gerinimas yra svarbus kokybės užtikrinimo procesas, nes jo metu turi gerėti įstaigos kokybės kultūra. Patirtis rodo, kad dažnai daug trūkumų, nustatytų kokybės vertinimo metu, nėra pašalinama dėl psichologinių veiksnių įtakos asmens ir organizacijos lygmeniu.

Organizacijos kultūros ir asmens mentaliteto kaita yra ypač sudėtingi procesai, todėl kokybės gerinimas reikalauja gerų kokybės gerinimą vykdančių asmenų žinių, mokėjimų ir patirties organizacijos kaitos klausimais. Dažnai esminiai trūkumai, vertintojų nustatyti kokybės vertinimo metu, lieka nepašalinti dėl organizacinės psichologijos pobūdžio reiškinių, kylančių kokybės gerinimo proceso metu. Taigi kokybės gerinimo procese svarbus tampa įstaigos vadovų, padalinių vadovų ir visų darbuotojų kompetentingumas organizacijos kaitos klausimais. Matome (1 paveikslas), kad kokybės gerinimo realizavimas „užveria aštuoneta“, t. y. baigia kokybės užtikrinimo procesą. Jeigu kokybės gerinimo procesas baigiasi nerezultatyviai, po tam tikro laiko įstaigos darbuotojai pradeda nusivilti visa kokybės užtikrinimo sistema: pradedama atsainiai žiūrėti į kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo procesus („Kam reikalingi visi tie vertinimai?“; „Vis tiek niekas nesikeičia, tad kas iš tos informacijos, kurią mes pateikiame?“; „Kam reikalingi visi tie mokymai, nes vis tiek gautų

žinių ir mokėjimų niekur nepritaikome?“ ir t. t.). Kokybės užtikrinimo sistemos palaikymas yra sudėtingesnis ir sunkesnis uždavinys nei šios sistemos įdiegimas įstaigoje. Vis dėlto būtina pabrėžti, kad įstaigos kokybės kultūra turi būti ugdoma nuosekliu ir kantriu darbu, kruopščiai realizuojant kiekvieną kokybės vertinimo ir kokybės gerinimo etapą.

Kokybės gerinimas apima keturis pagrindinius etapus:

- 1) kokybės gerinimo priemonių planavimą;
- 2) kokybės gerinimo proceso organizavimą;
- 3) kokybės gerinimo proceso realizavimą;
- 4) kokybės būklės atitikimo kokybės standartų reikalavimams įvertinimą.

Paskutinis, ketvirtasis, kokybės gerinimo etapas sutampa su paskutiniu kokybės vertinimo etapu.

1. *Kokybės gerinimo priemonių planavimas.* Šio etapo paskirtis – suplanuoti kokybės gerinimo veiklas. Remiantis vertinimo rezultatais, planuojamas kokybės gerinimo tikslas. Tai gali būti darbuotojų profesinis tobulėjimas tam tikroje mokymo srityje ar jos dalyje, profesinio mokymo patrauklumo didinimas, materialinės bazės stiprinimas, specialios įrangos įsigijimas, mokyklos bendruomenės mokymosi ar poilsio sąlygų gerinimas ir t. t. Priklausomai nuo suplanuoto kokybės gerinimo tikslo pobūdžio, atitinkamai planuojami kokybės gerinimo metodai ir priemonės, reikalingi intelektiniai, laiko, finansiniai ir materialiniai išteklių, numatomos atliktinos procedūros, planuojami vertinimo metodai ir vertinimo priemonės, leidžiantys nustatyti, ar atlikti kokybės gerinimo veiksmai leido pasiekti nu(si)statytus kokybės standartus.

2. *Kokybės gerinimo proceso organizavimas.* Šio etapo paskirtis – ap rūpinti suplanuotas kokybės gerinimo veiklas reikiama is intelektiniais, materialiniais, finansiniais ir laiko ištekliais. Šiame etape ieškoma, kas ir kaip galėtų atlikti suplanuotas kokybės gerinimo procedūras. Pasirašomos sutartys su kompetentingomis institucijomis ar ekspertais, kurie galėtų realizuoti suplanuotas kokybės gerinimo veiklas taip, kad būtų pasiekti nu(si)statyti kokybės standartai. Įvertinama, ar pritraukti reikiamos apimties ir kokybės intelektiniai, materialiniai ir finansiniai ištekliai, ar suplanuotos laiko sąnaudos tenkins paslaugas teikiančias institucijas ir netrukdy s įprastos institucijos veiklos. Atlikus visas kokybės gerinimo proceso organizavimo veiklas, galima pradėti realizuoti kokybės gerinimo procesą.

3. *Kokybės gerinimo proceso realizavimas.* Šio etapo paskirtis – pašalinti kokybės vertinimu nustatytus trūkumus. Kokybės gerinimo proceso realizavimo efektyvumas labai priklauso nuo pirmųjų dviejų paruošiamųjų kokybės gerinimo etapų kokybės. Kita vertus, kokybės gerinimo proceso realizavimo etapo rezultatyvumas priklauso ir nuo mokymus kokybės srityje vykdančių darbuotojų (institucijos ar išorinių ekspertų) kompetentingumo ir institucijos darbuotojų motyvacijos bei turimos patirties atitinkamoje srityje, kurioje vykdomi mokymai. Svarbu atsižvelgti į tai, kad kokybės gerinimo realizavimo etape gali nepaprastai išaugti darbų krūvis, kurį tenka prisiimti įstaigos darbuotojams (ar daliai iš jų), nes įprastas veiklas reikia atlikti per trumpesnę laiką ir dalį savo tarnybinio ar asmeninio laiko skirti dalyvavimui kokybės gerinimo veiklose. Šiame etape labai dažnai atsiskleidžia tikroji įstaigos, kaip organizacijos, kultūra – vertybių, požiūrių, interesų ir gebėjimo juos derinti branda. Svarbu, kad mokymuose ar kitose kokybės gerinimo veiklose dalyvautų tie įstaigos darbuotojai, kurie turi jose dalyvauti, kad būtų objektyviai (administracijos) ir subjektyviai (paties asmens) užtikrinamas dalyvavimas visuose mokymuose. Priešingu atveju šiame etape gali nebūti pasiekti numatyti kokybės gerinimo tikslai, vadinasi, nebus pašalintos priežastys, dėl kurių kokybės vertinimu buvo nustatyta netinkama kokybės būklė.

4. *Kokybės būklės atitikimo kokybės standartų reikalavimams įvertinimas.* Šio etapo paskirtis – įsitikinti, ar kokybės vertinimu nustatyti trūkumai buvo pašalinti atlikus kokybės gerinimo realizavimą. Tam iš esmės turi būti atliktos visos kokybės vertinimo procedūros. Laiko, intelektinių, materialinių ir finansinių išteklių požiūriu pakartotinė kokybės vertinimo procedūra yra daug mažesnė, nes tiek vertinimo apimtis, tiek daugelis vertinimo metodų ir priemonių jau būna parengtos, o darbuotojai išmokyti jomis naudotis. Jei šio etapo metu paaiškėja, kad kokybės trūkumai pašalinti, galima pereiti prie kitų kokybės užtikrinimo sistemos elementų gerinimo.

Profesinio mokymo įstaigai būtina atkreipti dėmesį, kad nuolatinė darbo rinkos ir jos poreikių kaita kokybės vertinimą ir gerinimą iš esmės daro tęstiniais procesais, kuriuos reikia atlikti vis iš naujo, nes kinta kokybės standartai: tai, kas vakar buvo kokybiška, šiandien jau gali nebetenkinti darbo rinkos poreikių. Vadinasi, kokybės užtikrinimas yra neatskiriama profesinio mokymo įstaigos veiklos dalis, kurią darbuotojai turi būti pasirengę nuolatos kokybiškai atlikti pakitus darbo rinkos

poreikiams. Taigi nuolatinis, visą gyvenimą trunkantis profesinio mokymo įstaigos darbuotojų mokymasis yra esminis įstaigos kokybės požymis. Kuriant ir diegiant profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą, labai svarbu, kad įstaigos plėtotų ryšius su socialiniais dalininkais, būtų atviros pokyčiams, sektų mokslo ir technikos pažangos naujoves, gebėtų stebėti ir įvertinti darbo rinkos pokyčius bei atitinkamai tobulinti kokybės užtikrinimo sistemą.

4 CENTRO VERTINAMŲ KOKYBĖS DIMENSIJŲ (VEIKLOS SRIČIŲ) PLANAS

4.1 Profesinio mokymo valdymas

Marijampolės profesinio rengimo centras kokybės užtikrinimą šiuo metu vykdo penkiose kokybės dimensijose (veiklos srityse):

- 1) profesinio mokymo valdymo;
- 2) profesinio mokymo išteklių;
- 3) paramos mokiniams;
- 4) mokymo ir mokymosi;
- 5) Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumo.

Šių dimensijų kokybės vertinimas sudaro vidinio Centro veiklos vertinimo pagrindą. Siekiant Centro veiklos kokybės vertinimo sistemiškumo, kokybės dimensijos apibūdintos kategorijomis: kiekvieną dimensiją sudaro nuo dviejų iki penkių vertinimo kategorijų. Jas apibūdina vertinimo kriterijai, o šiuos – atitinkami kokybiniai arba kiekybiniai vertinimo rodikliai. Duomenys kokybės rodiklių pagrindu renkami iš informacijos šaltinių taikant atitinkamus kokybės vertinimo metodus. Duomenims surinkti parengiamos specialios kokybės vertinimo priemonės, skiriami atsakingi asmenys ir numatomas laikas, reikalingas vertinimo duomenims surinkti, išanalizuoti ir suformuluoti vertinimo išvadas.

Profesinio mokymo valdymas – tai Centro išsikeltų tikslų siekimas planuojant, organizuojant ir vykdant profesinio mokymo veiklas bei kontroliuojant jų atlikimą. Profesinio mokymo valdymo vertinimo tikslas yra nustatyti, ar Centro veiklų valdymas vykdomas planingai, racionaliai, atsižvelgiant į darbo rinkos diktuojamus pokyčius, ar Centro valdymo kultūra grindžiama demokratiniais principais, įtraukiant ir koordinuojant visas Centro savivaldos institucijų veiklas bei produktyviai bendradarbiaujant su socialiniais dalininkais. Profesinio mokymo valdymo dimensiją sudaro keturios kategorijos:

- 1) Centro strategijos orientacija į darbo rinkos poreikių tenkinimą;
- 2) planavimo veiksmingumas;
- 3) valdymo racionalumas;
- 4) valdymo kultūra.

Pirmąsias tris kategorijas apibūdina du, ketvirtąją – trys vertinimo kriterijai (1 priedas).

Pavyzdžiui, vertinant pirmąją Centro profesinio mokymo kokybės kategoriją „Centro strategijos orientacija į darbo rinkos poreikių tenkinimą“, renkama informacija pagal du vertinimo kriterijus: a) strategijos pagrįstumą ir b) strategijos kryptingumą.

Pirmasis šios kategorijos kriterijus „Strategijos pagrįstumas“ vertinamas nustatant šių vertinimo rodiklių raišką: socialinių dalininkų ir darbdavių dalyvavimą Centro strategijos kūrimo veiklose; Centro strategijos pagrįstumą šalies ir regiono strateginiams prioritetams; strategijoje išreikšto pirminio ir tęstinio profesinio mokymo(si) derinimą Centro veikloje; strategijoje nusakomą atžvalgą į Centro bendruomenės poreikius. Duomenys apie kiekvieno kriterijaus raišką renkami pagal nusistatytus kokybės rodiklius ir pasirenkant efektyviausius vertinimo metodus. Pavyzdžiui, duomenys apie „Socialinių dalininkų ir darbdavių dalyvavimą Centro strategijos kūrimo veiklose“ tiriamas dokumentų analizės, pokalbio ir anketinės apklausos metodais. Dokumentų analizės metu nagrinėjami Centro tarybos posėdžių protokolai, tarybos sudėties sąrašai, direktoriaus įsakymai. Pokalbio ir / ar taikant anketinės apklausos metodą, apklausiami mokinių tėvai, darbdaviai ir kiti socialiniai dalininkai. Reikalingiems duomenims surinkti parengiamos vertinimo priemonės: dokumentams parengiamos turinio analizės lentelės pagal kategorijas ir kriterijus, ketinamiems apklausti mokinių tėvams, darbdaviams parengiamos anketos, o informaciją renkant pokalbio metodu sudaromas pokalbio planas ir klausimų sąrašas.

4.2 Profesinio mokymo ištekliai

Profesinio mokymo ištekliai – tai žmonių (kompetentingumo ir laiko), finansinių, materialinių ir metodinių išteklių visuma, reikalinga Centro tikslams pasiekti. Profesinio mokymo išteklių kokybės dimensijos vertinimo tikslas – nustatyti, ar Centro žmonių, materialiniai, finansiniai ir metodiniai ištekliai yra tinkami Centro veikloms vykdyti siekiant nu(si)statytų strateginių tikslų. Profesinio mokymo išteklių dimensija susideda iš keturių kategorijų:

- 1) žmonių išteklių;
- 2) materialinių išteklių;

3) finansinių išteklių;

4) metodinių išteklių.

Visos keturios kategorijos apibūdinamos atitinkamais vertinimo kriterijais.

Pavyzdžiui, vertinant „Profesinio mokymo išteklių“ dimensijos kategoriją „Žmonių ištekliai“, renkama informacija pagal keturis vertinimo kriterijus: a) darbuotojų atrankos kriterijų pagrįstumą, b) profesinio tobulėjimo atitiktį darbuotojų mokymo(si) poreikiams, c) darbuotojų veiklos efektyvumą ir d) darbuotojų pasitenkinimą darbo aplinka ir savirealizacija. Siekiant įvertinti „Darbuotojų veiklos efektyvumą“, taikomi dokumentų analizės ir pokalbio su mokytojais bei skyrių vedėjais vertinimo metodai, renkami duomenys apie vidutinio darbo krūvio pasiskirstymo tolygumą, mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio kaitą, į Centrą įstojusių ir Cento mokymo programas baigusių mokinių santykį. „Vidutinio darbo krūvio pasiskirstymo tolygumui“ nustatyti duomenys renkami iš šių informacijos šaltinių: direktoriaus įsakymų, tarifikacijų sąrašų ar kitų susijusių su vertinamu kriterijumi dokumentų. Darbo grupė parengia atitinkamas vertinimo priemones: dokumentų turinio analizės lenteles pagal nustatytas kategorijas, kriterijus ir rodiklius bei pokalbiams su Centro darbuotojais reikalingus pokalbių planus ir anketas. Surinkus duomenis, vertinamas jų pagrįstumas ir daromos išvados apie atitinkamo kriterijaus raišką bei konkrečios veiklos kokybę.

4.3 Parama mokiniams

Parama mokiniams – tai priemonių ir procedūrų visuma, suteikiama mokiniams mokymosi Centre metu, siekiant palengvinti mokymosi procesą ir padėti įgyti pasirinktą kvalifikaciją bei bendrojo ugdymo lygmens išsimokslinimą. Paramos mokiniams dimensijos vertinimo tikslas – nustatyti, ar parama mokiniams teikiant profesinį informavimą ir konsultavimą bei užtikrinant tinkamas mokymosi prieinamumo sąlygas Centre vykdoma veiksmingai. Paramos mokiniams dimensija susideda iš dviejų vertinimo kategorijų:

1) profesinio informavimo ir konsultavimo;

2) mokymo prieinamumo.

Pirmąją kategoriją apibūdina du, antrąją – trys kriterijai. Kiekvieną kriterijų apibūdina nuo vieno iki šešių rodiklių.

Pavyzdžiui, vertinant pirmąją kategoriją „Profesinis informavimas ir konsultavimas“, renkama informacija pagal du vertinimo kriterijus: a) profesinio informavimo sklaidą ir patrauklumą bei 2) profesinio konsultavimo ir karjeros planavimo praktiką. Siekiant įvertinti „Profesinio informavimo sklaidą ir patrauklumą“, renkami duomenys apie teikiamos pagalbos mokiniui renkantis mokymosi kryptį (mokymo programą) įvairovę; profesinio informavimo ir karjeros planavimo veiklos efektyvumą; skleidžiamos informacijos apie ugdomąją veiklą patrauklumą ir prieinamumą; bendradarbiavimą su bendrojo ugdymo mokyklomis, darbo biržomis ir kitais socialiniais dalininkais. Informacija renkama taikant dokumentų analizės, pokalbio, anketinės apklausos, apžiūros ir stebėjimo vertinimo metodus.

Jeigu norima įvertinti teikiamos „Pagalbos renkantis mokymosi kryptį (būdų ir priemonių renkantis mokymosi programas) įvairovę“ (1 priedas), informacija turėtų būti renkama dokumentų analizės, pokalbio, anketinės apklausos ir apžiūros vertinimo metodais. Dokumentų analizės metu analizuojami šie dokumentai: bendradarbiavimo su bendrojo ugdymo mokyklomis sutartys; profesinio informavimo taško (PIT) veiklos planai ir ataskaitos. Prireikus pokalbis arba anketinė apklausa atliekama apklausiant Centro mokinius, mokytojus, PIT darbuotojus, tėvus, darbdavius ir kitus socialinius dalininkus. Apžiūros metu vertinama Centro interneto svetainėje ir žiniasklaidos priemonėse pateikta informacija apie Centro teikiamą pagalbą mokiniams renkantis mokymosi kryptį. Siekiant surinkti informaciją iš pristatytų informacijos šaltinių, parengiamos vertinimo priemonės: dokumentų analizei – turinio analizės pagal kategorijas ir kriterijus lentelės, pokalbiui – pokalbio planas ir klausimų sąrašas, anketinei apklausai – anketa, apžiūrai – apžiūros pagal nusistatytus kriterijus lentelės.

4.4 Mokymas ir mokymasis

Mokymas ir mokymasis – tai mokinio, mokytojų ir kitų Centro bendruomenės narių sąveika, kurios metu mokiniai įgyja žinių ir mokėjimų, užtikrinančių sėkmingą jų išsiliejimą ir konkurencingumą darbo rinkoje. Mokymo ir mokymosi kokybės dimensijos vertinimo tikslas – nustatyti, ar mokytojai moko, o mokiniai mokosi racionaliai, inovatyviai, rezultatyviai, ar Centro projektinė veikla efektyviai prisideda prie moky-

mo(si). Mokymo ir mokymosi dimensiją sudaro trys kategorijos:

- 1) mokymo(si) racionalumas ir inovatyvumas;
- 2) mokymosi rezultatyvumas;
- 3) Centro projektinė veikla.

Pirmąją ir antrąją kategorijas sudaro po penkis kriterijus, trečiąją – vienas kriterijus. Kriterijų kokybė vertinama remiantis atitinkamais rodikliais.

Pavyzdžiui, vertinant pirmąją kategoriją „Mokymo(si) racionalumas ir inovatyvumas“, renkami duomenys apie tokius ją apibūdinančius kriterijus: a) mokymo programų atitiktį Centro misijai ir vizijai, b) mokymo(si) organizavimą ir vykdymą, c) mokinių mokymo(si) pasiekimų vertinimą ir tobulinimą, d) mokymo(si) inovatyvumą ir e) mokymo(si) proceso patrauklumą. Kiekvieno iš šių kriterijų raišką apibūdina nuo dviejų iki keturių vertinimo rodiklių. Pavyzdžiui, kriterijaus „Mokymo(si) proceso patrauklumas“ raiška apibūdinama šiais dviem rodikliais: a) grįžtamuju ryšiu – mokinių atsiliepimais apie mokymą(si) ir b) mokytojų veiklos įsivertinimu. Duomenys apie pirmąjį vertinimo rodiklį renkami naudojantis pokalbio, anketinės apklausos ir atliktų tyrimų analizės vertinimo metodais, o duomenims apie antrąjį rodiklį surinkti papildomai taikomi dokumentų analizės ir stebėjimo metodai. Rinkdami duomenis pagal pirmąjį rodiklį, vertintojai kalbasi arba pateikia anketą mokiniams, mokytojams ir mokinių tėvams; rinkdami duomenis pagal antrąjį rodiklį, apklausia tik mokytojus. Abiem atvejais vertintojams rekomenduojama surinkti duomenis iš Centre atliktų tyrimų ataskaitų. Analizuojant duomenis, surinktus pagal antrąjį rodiklį, siūloma peržiūrėti atestacijos komisijos dokumentus ir stebėti mokytojų vedamas pamokas. Vykdydami anketinę apklausą, vertintojai turi būti parengę anketas, taikydami pokalbio metodą – pokalbio planą ir klausimus. Vertinant Centre atliktus tyrimus ir turimus dokumentus, parengiamos analizės lentelės pagal nustatytus kriterijus ir rodiklius. Stebėdami pamokas, vertintojai informaciją fiksuoja pamokų stebėjimo lentelėse pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

4.5 Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumas

Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistema – tai procedūrų ir priemonių visuma, apimanti veiklos kokybės vertinimo ir gerinimo procesus, atliekamus siekiant užtikrinti Centro veiklos atitiktį nu(si)statytiems

reikalavimams. Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumo dimensijos vertinimo tikslas yra nustatyti, ar kokybės užtikrinimo sistema yra suderinta su Centro strateginiais dokumentais, ar kokybės užtikrinimo veiklos planuojamos ir įgyvendinamos veiksmingai, ar veiklos kokybės vertinimas atliekamas sistemingai ir racionaliai pasirinkus vertinti tas kokybės dimensijas ir / ar jų kategorijas, kurios yra aktualiausias darbo rinkos pokyčių kontekste, ar vertinimo rezultatai prisideda prie Centro veiklos tobulinimo. Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumo dimensiją sudaro penkios kategorijos:

- 1) Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos dermė su Centro strateginiais dokumentais ir planais;
- 2) kokybės užtikrinimo sistemos planavimo ir įgyvendinimo veiksmingumas;
- 3) kokybės vertinimo sričių ir kategorijų pasirinkimo racionalumas bei vertinimo sistemiškumas;
- 4) kokybės vertinimo rezultatų poveikis Centro veiklos tobulinimui;
- 5) kokybės gerinimo veiklų efektyvumas Centru.

Šios dimensijos kategorijos, kaip ir jau aptartosios, apibrėžiamos vertinimo kriterijais ir juos apibūdinančiais rodikliais.

Pavyzdžiui, vertinant kategoriją „Kokybės vertinimo rezultatų poveikis Centro veiklos tobulinimui“, jos kokybę matuojama dviem kriterijais: a) kokybės vertinimo rezultatų panaudojimu kokybės gerinimo planų pagrindimui ir b) kokybės užtikrinimo sistemos modelio tobulinimu. Kiekvieno kriterijaus raiška matuojama vienu kokybės vertinimo rodikliu. Pirmojo kriterijaus raiška vertinama rodikliu „Kokybės gerinimo planų atitikimas vertinimo rezultatams“, o antrojo kriterijaus rodiklis – „Vertinimo rezultatų panaudojimas kokybės užtikrinimo sistemos modelio tobulinimui“. Duomenis pagal abu rodiklius rekomenduojama rinkti vienuodais – dokumentų analizės, pokalbio ir anketinės apklausos – vertinimo metodais. Renkant duomenis pagal pirmąjį rodiklį, informacijos šaltiniai turėtų būti direktoriaus įsakymai, mokytojų tarybos posėdžių protokolai, kokybės gerinimo planai. Renkant duomenis pagal antrąjį rodiklį, reikėtų nagrinėti direktoriaus įsakymus, Centro veiklos kokybės vertinimo planą, Centro kokybės užtikrinimo sistemos modelį, Mokytojų tarybos posėdžių protokolus. Renkant duomenis pagal abu rodiklius, rekomenduojama taikyti pokalbio arba mokinių, mokytojų ir kitų Centro bendruomenės narių anketinės apklausos metodus. Duomenims iš informacijos šaltinių surinkti

vertintojai pasirengia vertinimo priemonės: dokumentų analizei – turinio analizės lentelės, pokalbiui – pokalbio planą ir / ar klausimus, anketinei apklausai – anketą.

Apibendrinant būtina pabrėžti, kad „Marijampolės profesinio rengimo centro veiklų įsivertinimo planas: veiklos sritys (kokybės dimensijos), kategorijos, kriterijai, rodikliai, vertinimo metodai, informacijos šaltiniai ir vertinimo priemonės“ turi būti nuolatos atnaujinamas ir pritaikomas darbo rinkos pokyčiams ir naujovėms. Kiekvieną kartą atliekant Centro veiklos vidinį įsivertinimą, šį planą reikia kritiškai peržvelgti: pakitus dimensijai ar kategorijai, būtina peržiūrėti, kokiais kriterijais ir rodikliais ši dimensija ar kategorija bus vertinama, iš kokių informacijos šaltinių, kokiais vertinimo metodais ir priemonėmis bus renkami reikalingi duomenys profesinio mokymo reiškinio kokybei įvertinti.

5 PAGRINDINIŲ TERMINŲ ŽODYNAS

Atlikimo lygmuo – gebėjimo ką nors atlikti kokybiškumo pakopa. Skiriami šie atlikimo lygmenys: gabumai (potencialūs gebėjimai), gebėjimai (neformalioju arba savaiminiu mokymosi būdu išsiugdyti gabumai), mokėjimai (formalioju mokymosi būdu išsiugdyti gebėjimai), įgūdžiai (praktinės veiklos metu automatizuoti mokėjimai). Mokėjimas yra vienas iš kompetentingumo elementų. Žinojimas yra gebėjimo, o supratimas – mokėjimo būtinas, bet nepakankamos sąlygos.

Gabumas – vienas iš atlikimo lygmenų, pasireiškiantis kaip įgimta žmogaus galia ką nors padaryti; gebėjimo prielaida.

Gebėjimas – vienas iš atlikimo lygmenų, pasireiškiantis kaip socializacijos būdu iš(si)ugdytas gabumas; mokėjimo prielaida.

Įgūdis – vienas iš atlikimo lygmenų, pasireiškiantis kaip iki automatizmo išlavintas asmens mokėjimas; mokėjimo kokybiškumo rodiklis. Kuo daugiau asmens mokėjimų dėl profesinės patirties tampa įgūdžiais, tuo jo veikla yra profesionalesnė, nes dalį savo dėmesio asmuo gali skirti kitoms profesinės veiklos problemoms spręsti.

Kiekybiniai rodikliai – duomenys, apibūdinantys požymio raiškos intensyvumą skaitmenine išraiška; tai statistinė informacija, gauta naudojant tikslias matavimo priemones pagal pasirinktą vertinimo skalę.

Kokybės dimensija – reiškinio (profesinio mokymo, mokymo programos ir pan.) matmuo (kiekybiniais arba kokybiniais matavimo vienetais reiškiamas dydis). Profesinio mokymo įstaigos ar padalinio veiklos sritys, svarbios mokymo(si) kokybei ir iš esmės lemiančios mokinio ugdymą(si) bei pasirengimą konkuruoti kintančioje darbo rinkoje.

Kokybės gerinimas – kokybės užtikrinimo proceso priemonių visuma, kuria siekiama organizuoti mokomojo dalyko, mokymo programos, įstaigos ar padalinio kokybės vadybą taip, kad būtų pasiekti nu(si)statyti kokybės standartų reikalavimai.

Kokybės kategorija – kokybės dimensijos grupė, klasė, skiriama pagal kokį nors požymį; pvz., profesinio mokymo valdymo dimensijoje pagal atskirus požymius gali būti išskirtos tokios kokybės kategorijos: strategijos atitikimas darbo rinkos poreikiams, planavimo veiksmingumas, valdymo racionalumas, valdymo kultūra ir pan.

Kokybės kriterijus – požymis (matavimo vienetas), pagal kurį vertinama, nustatoma ir klasifikuojama reiškinių kokybė.

Kokybės kultūra – neatskiriama organizacijos kultūros dalis, apimanti pedagoginės bendruomenės pripažintas ir joje išitvirtinusias kokybės vertybes, jų palaikymo ir vertinimo principus, veikiančius įvairiose įstaigos kokybės vadybos sistemose.

Kokybės standartas – dokumentas, kuriame aprašyti reikalavimai mokymosi procesui, įgyjamai kvalifikacijai ir / ar mokomojo dalyko, mokymo programos, įstaigos ar padalinio veiklos vertinimui ir / ar akreditacijai.

Kokybės stebėseną – periodiškai tęstinis tarpinių veiklų ir jų rezultatų kokybės vertinimas, kurių metu nustatoma, ar tarpinės veiklos ir jų rezultatai rodo, kad bus pasiekti kokybės standartais apibrėžti galutiniai rezultatai.

Kokybės tobulinimas – mokymo ar išorinės vertinimo / akreditacijos institucijos iniciatyva, kuria siekiama aukštesnės mokymo(si) kokybės, nei nustato esami nacionaliniai kokybės standartai. Kokybės tobulinimas apima naujų, pažangesnių, pasaulinio lygio kokybės standartų rengimą ir priemonių bei mechanizmų jiems pasiekti kūrimą.

Kokybės užtikrinimas – periodiškai atliekamas mokomojo dalyko, mokymo programos, įstaigos ar padalinio kokybės į(si)vertinimas ir kokybės vadybos metodų bei priemonių sistema (kokybės gerinimas), kurios dėka puoselėjami vykdomos veiklos pranašumai ir šalinami atskleisti trūkumai taip, kad mokymo(si) kokybė nuolatos atitiktų nu(si)statytus standartus.

Kokybės vertinimas – tikslingas informacijos apie mokymo dalyką, programą, įstaigą, padalinį ar mokinį rinkimas, sisteminimas ir analizė siekiant įvertinti mokymo(si) kokybės būklę.

Kokybės vertinimo kriterijai – požymiai, kuriais remiantis renkama informacija apie mokomojo dalyko, mokymo programos, įstaigos, padalinio ar mokinio veiklos atitikimą kokybės standartams (reikalavimams).

Kokybės vertinimo rodikliai – kokybiniai ir kiekybiniai duomenys, apibūdinantys kriterijų raiškos intensyvumą vertinamų dimensijų (veiklos sričių) ar jų kategorijų atžvilgiu.

Kokybės vertinimo standartas – mokymo(si) kokybės dimensijų, kriterijų ir standartinių rodiklių sistema, apibrėžianti reikalavimus, kurių turi būti laikomasi siekiant sudaryti tinkamas sąlygas asmeniui ugdytis,

įgyti kvalifikaciją ir pasirengti sėkmingai konkuruoti kintančioje darbo rinkoje.

Kokybiniai rodikliai – duomenys požymio turinio vertei atskleisti.

Kompetentingumas – praktiškai patikrintas gebėjimas integruotai ir tikslingai naudoti įgytas žinias, mokėjimus, vertybes ir požiūrius esant įvairioms darbo mokymosi situacijoms, tobulėti profesiniu ir asmeniniu požiūriu.

Kvalifikacija – formaliojo įvertinimo ir įteisinimo proceso rezultatas, įsigaliojantis, kai valstybės pripažinta institucija nusprendžia, kad asmuo pasiekė mokymo programos rezultatus, ir išduoda nustatytą dokumentą (pažymėjimą, diplomą ar kt.), patvirtinantį turimą asmens kompetentingumą tam tikrai profesinei veiklai atlikti. Kvalifikaciją apibūdinti galima ir paprasčiau: tai dokumentas, liudijantis asmens įgytą tam tikro lygmens kompetentingumą.

Mokėjimas – kompetentingumo pagrindas, rodantis gebėjimą tinkamai atlikti profesinį veiksmą. Mokėjimą sudaro žinios, smulkesni mokėjimai (operacijos arba veiksmai), vertybės ir požiūriai. Mokėjimas, kaip kompetentingumas, yra patikrintas asmens gebėjimas atlikti profesinį veiksmą ar dalį veiklos pagal kvalifikacijos apraše, profesijos standarte ar mokymo programoje aprašytus reikalavimus. Mokėjimai gali būti pažintiniai, bendrieji ir funkciniai. Remiantis mokėjimu arba mokėjimų deriniais (kompetentingumais), suteikiama (arba pripažįstama) kvalifikacija ir išduodamas atitinkamas pažymėjimas (diplomas). Mokėjimas yra vienas iš atlikimo lygmenų, kuris nuolat lavinamas virsta įgūdžiu. Mokėjimai gali būti apibrėžti mokymą reglamentuojančiuose dokumentuose kaip profesinės veiklos atlikimo reikalavimas.

Mokymo(si) kokybė – sąlygų tinkamumas plėtoti mokinio asmenybės saviugdą ir pasirengimą konkuruoti kintančioje darbo rinkoje įvertinant nu(si)statytus kokybės reikalavimus, institucijos tikslus ir vartotojų poreikius.

*Profesinio mokymo reiškiny*s – tai, kas vertinama arba gerinama. Pvz., profesinis mokymas, mokymo programa, vidurinis mokslas, profesinio mokymo valdymas, materialiniai ištekliai, planavimo veiksmingumas, planų pagrįstumas ir pan.

Profesijos standartas – dokumentas, kuriame apibūdinama profesijos paskirtis (profilis), tikslai, nurodomi svarbiausi reikalavimai profesiniam kompetentingumui ir atitikties jiems vertinimo kriterijai.

Socialiniai dalininkai – asmenys, asmenų grupės ar organizacijos, suinteresuotos profesinio mokymo institucijos veiklos kokybe ir galinčios ją veikti (įstaigos administracija ir pedagogai, mokiniai, jų tėvai, absolventai, darbdaviai, profesinių asociacijų atstovai, steigėjai, profesinių sąjungų atstovai, prekybos, pramonės ir amatų rūmai ir kitos organizacijos).

Vertinimo skalė – rodiklio raiškos matavimo priemonė.

LITERATŪRA

Bordeaux Communiqué on Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (2008). Internetinis adresas:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/bordeaux_en.pdf.

Dokumento vertimą į lietuvių kalbą galima rasti adresu:

http://www.kpmc.lt/Skelbimai/Bordo_komunikatas-LT.pdf

Bruges Communiqué on Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the Period 2011–2020 (2010). Internetinis adresas:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/bordeaux_en.pdf.

Campbell D. T., Fiske D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix // *Psychological Bulletin*, 56, p. 81–105.

Copenhagen Declaration (2002). Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training. Internetinis adresas: http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf.

Cronbach L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.

European Commission (2008a). *Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of the European Credit System for Vocational Education and Training* (ECVET). (COM(2008) 180 final, 9.4.2008). Internetinis adresas:

http://ec.europa.eu/education/policies/educ/ecvet/com180_en.pdf.

European Commission (2008b). *Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training*. (COM(2008) 179, 9.4.2008). Internetinis adresas:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0179:FIN:EN:pdf>.

European Council (2002). *Council Resolution on Enhanced Cooperation in Vocational Education and Training*. 19 December 2002, JO 2003/C 13/02. Internetinis adresas: <http://ec.europa.eu/education/policies>.

European Council (2004). *Council Conclusions on Quality Assurance in Vocational Education and Training* 9599/04, Brussels, 18 May 2004, LIMITE, EDUC 117, SOC 252. Internetinis adresas: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf.

European Parliament, Council of the European Union (2008). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong learning*. Official Journal of the European Union, C 111, 6.5.2008, p. 1–7. Internetinis adresas: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>.

Helsinki Communiqué on Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (2006). Internetinis adresas: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/helsinkicom_en.pdf.

Dokumento vertimą į lietuvių kalbą galima rasti adresu: http://www.kpmc.lt/Skelbimai/helsinki_lt.pdf.

LR profesinio mokymo įstatymas (1997, galiojanti redakcija nuo 2011-09-01), 2011-06-22 Nr. VIII-450 // *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 86-4140.

LR profesinio mokymo įstatymo 6, 7, 11, 14, 18, 22, 23, 28 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymas 2011-06-22 Nr. XI-1498 // *Valstybės žinios*, 2011-07-13 Nr. 86-4140.

LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2001-01-18 Nr. 73 „Dėl mokymo kokybės vertinimo profesinėse mokyklose tvarkos pakeitimo“ // *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 65-2390.

LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2010-06-02 Nr. V-815 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymo Nr. ISAK-2333 „Dėl praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programos patvirtinimo“ pakeitimo“ // *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 67-3371. Internetinis adresas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=374795&p_query=&p_tr2=.

LST EN ISO 9004 (2001). *Kokybės vadybos sistemos. Veiklos gerinimas. Rekomendacijos* (ISO 9004:2000). Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas.

Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET) (Review of the Copenhagen Declaration of 30 November 2002) (2004). Internetinis adresas: http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf.

Dokumento vertimą į lietuvių kalbą galima rasti adresu: http://www.kpmc.lt/doc/final_tekstas-Maastricht%20.pdf.

OECD Glossary (2005). *Key Terms in Evaluation and Results Based Management*, 75715 Paris CEDEX 16, Printed in France, 37 p.

Ole R. Holsti (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Papers on Higher Education: UNESCO Glossary (2004). Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions, Bucharest, 85 p.

Patry J. L., Gastager A. (2004). Dilemmas in Quality Assessment // *The Quality of Higher Education*, 2004, 1, p. 60–79.

Patry J. L. (2005). Issues in Critical Multiplism in Evaluation Research: Multiplism of Theories and Analysis of Biases // *The Quality of Higher Education*, 2005, 2, p. 10–25.

Patry J. L., Pukelis K. (2008). *Švietimo kokybės vertinimo metodologija*. Kaunas: VDU.

Plant P. (2012). Evident? Quality Assurance and Evidence in Career Guidance in Europe: A Critical Review // *Career Designing: Research and Counselling*, 1, p. 11–25.

Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo metodologija mokymo institucijai vertinti (2007). Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras, 16 p.

Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo metodologija mokymo programai vertinti (2007). Vilnius, Profesinio mokymo metodikos centras, 20 p.

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija ir modelis (2008). Rengėjai: J. Baranauskas, A. Jančiauskienė, G. Kazakevičius, P. Kuzmickienė, A. Levickas, J. Salenėkas, I. Savickienė, E. Stumbrys, R. Valiukevičienė, S. Žilionis. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras. Internetinis adresas: <http://projektai.pmmc.lt/index.php?id=1868>.

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo terminų žodynas (2008). Rengėjai: K. Pukelis, I. Savickienė, G. Žibėnienė, R. Laužackas, E. Stumbrys, E. Dailidienė, L. Navickienė, N. Pileičikienė. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras. ISBN 978-9955-748-23-6.

Profesinio mokymo kokybės vertinimo kriterijų ir rodiklių rinkinys (2008). Rengėjai: R. Avižienis, J. Baranauskas, I. Gumbelevičiūtė, A. Jančiauskienė, V. Jurgaitis, A. Levickas, J. Mikiparavičius, A. K. Urnavičius, R. Valiukevičienė. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras. Internetinis adresas: <http://projektai.pmmc.lt/index.php?id=1868>.

Shadish W. R., Cook T. D., Campbell D. T. (2002). *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Boston: HoughtonMifflin.

Studijų terminų žodynas (2011). Rengėjai: K. Pukelis, A. Smetona. Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras. Internetinis adresas: <http://www.skvc.lt>.

Summers Donna C. S. (2005). *Quality Management: Creating and Sustaining Organizational Effectiveness*. Pearson Education Canada, Ltd, 409 p., ISBN 0-13-262643-8.

Tarptautinių žodžių žodynas (2001). Elektroninė versija.

Vertinimo kriterijų, rekomenduojamų savianalizei atlikti pradedant kurti vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, rinkinys (2010). Vilnius: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. Internetinis adresas: <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=vertinimo%20kriterij%C5%B3%2C%20rekomenduojam%C5%B3%20savianalizei%20atlikti%20pradedant%20kurti%20vidin%C4%99%20kokyb%C4%97s%20u%C5%BEtikrinimo%20sistem%C4%85%2C%20rinkinys&source=web&cd=2&v>

ed=0CEoQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.kpmc.lt%2FSkelbimai%2FKriterij
u%2520rinkinys%2520isivertinimui%2520atlikti_2010.doc&ei=nM0DUPn8GInNt
Ab5qpimBg&usg=AFQjCNHqCt-tVM3gOOzARtf7MhE6wgicbg.

Vidinio kokybės valdymo sistemos diegimo profesinio mokymo institucijose metodinės rekomendacijos (2007). Rengėjai: M. Misiūnas, G. Žibėnienė, I. Stravinskienė, A. Saulėnas, D. Rožnienė, J. Kizienė, A. Ramanauskaitė. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras. Internetinis adresas: <http://projektai.pmmc.lt/index.php?id=1868>.

Westerheijden D. F. (2005). Walking Towards a Moving Target: Quality Assurance in European Higher Education // *The Quality of Higher Education*, 2, p. 52–71.

1 priedas. MARIJAMPOLĖS PROFESINIO RENGIMO CENTRO VEIKLŲ ĮSIVERTINIMO PLANAS: VEIKLOS SRITYS (KOKYBĖS DIMENSIJOS), KATEGORIJOS, KRITERIJAI, RODIKLIAI, VERTINIMO METODAI, INFORMACIJOS ŠALTINIAI IR VERTINIMO PRIEMONĖS

1 dimensija (veiklos sritis): PROFESINIO MOKYMO VALDYMAS

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
1.1 Centro strategijos orientacija į darbo rinkos poreikių tenkinimą	1.1.1 Strategijos pagrįstumas	1.1.1.1 Socialinių dalininkų įtraukimas į strategijos kūrimą	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: Centro tarybos posėdžių protokolai, tarybos sudėties sąrašai, direktoriaus įsakymai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokinių tėvai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas ir klausimai: informantai parenkami atsižvelgiant į anketines apklausos rezultatus. Anketos: mokiniams, tėvams, darbdaviams ir kt. socialiniams dalininkams.
		1.1.1.2 Strategijos pagrįstumas šalies ir regiono strateginiams prioritetams	Dokumentų analizė	Dokumentai: šalies, regiono, miesto, rajono savivaldybių, Centro strateginiai dokumentai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		1.1.1.3 Pirminio ir tęstinio profesinio mokymo(si) derinimas Centro veikloje	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, kvalifikacijos egzaminų protokolai, sutartys.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		1.1.1.4 Atžvalga į Centro bendruomenės poreikius	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė tyrimų analizė	Dokumentai: Centro, mokytojų, mokinių tarybos, metodinių grupių posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, mokinių tėvai, kiti Centro bendruomenės nariai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų (mokinių adaptacijos ir kt.) ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas ir klausimai. Anketos: mokiniams, mokytojams, kt. Centro darbuotojams, tėvams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	1.1.2 Strategijos kryptingumas	1.1.2.1 Misijos, vizijos ir tikslų atitiktis vykdomoms veikloms	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, strateginis švietimo planas, pagalbos specialistų, kitų Centro darbuotojų programos, planai, jų įgyvendinimo ataskaitos, Centro, Mokytojų, Mokinių tarybos posėdžių protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		1.1.2.2 Strategijos atitiktis darbo rinkos poreikiams	Dokumentų analizė, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: šalies, regiono, miesto, rajono, Centro strateginiai dokumentai. Tyrimų analizė: teritorinės darbo biršos ir kitų institucijų atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
1.2 Planavimo veiksmingumas	1.2.1 Planų pagrįstumas ir dermė su strategija	1.2.1.1 Strateginio švietimo plano metų įgyvendinimo veiklos programų atitiktis Centro strateginiam švietimo planui	Dokumentų analizė	Dokumentai: Centro strateginio švietimo plano metų įgyvendinimo veiklos programos, ataskaitos, Centro tarybos posėdžių protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		1.2.1.2 Centro veiklos planų atitiktis veiklos programų formaliesiems reikalavimams	Dokumentų analizė	Dokumentai: metų veiklos programos, planai, ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	1.2.2 Planų įgyvendinimo veiksmingumas	1.2.2.1 Planų rodiklių įgyvendinimo apimtis	Dokumentų analizė	Dokumentai: Centro veiklų planai, programos, ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
1.3 Valdymo racionalumas	1.3.1 Organizacinės valdymo struktūros racionalumas	1.3.1.1 Organizacinės valdymo struktūros pagrįstumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, Centro organizacinė struktūra, nuostatai. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.
		1.3.1.2 Centro savivaldos ir visuomeninių institucijų funkcijų suderinamumas su Centro tikslais	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, Centro savivaldos institucijų ir visuomeninių organizacijų nuostatai, veiklos programos ir planai, ataskaitos, posėdžių protokolai. Pokalbis: savivaldos institucijų, visuomeninių organizacijų atstovai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: savivaldos ir visuomeninių institucijų atstovams.
		1.3.1.3 Centro skyrių funkcijų pagrįstumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, nuostatai, veiklos programos ir planai, veiklos kokybės įsivertinimas, savianalizės suvestinė. Pokalbis: mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokytojams, kitiems Centro bendruomenės nariams.
	1.3.2 Atsakomybės pasiskirstymo racionalumas	1.3.2.1 Funkcijų delegavimo darbuotojams pagrįstumas (valdymas, mokymas(s), kokybės užtikrinimas)	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, pareiškybės aprašymai, Centro tarybos posėdžių protokolai, vidaus ir išorinio audito ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: informantai pasirenkami atsižvelgiant į anketinės apklausos rezultatus. Anketa: Centro direktoriui, pavaduotojui, skyriaus vedėjui, socialiniam pedagogui, psichologui, sektoriaus vadovui, metodininkui.
1.4 Valdymo kultūra	1.4.1 Valdymo demokratiškumas	1.4.1.1 Socialinis ir psichologinis klimatas	Pokalbis, anketinė apklausa, atliktų tyrimų analizė	Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai, išoriniai socialiniai dalininkai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokytojams, kitiems Centro bendruomenės nariams. Tyrimų analizė: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		1.4.1.2 Komandinio darbo skatinimas ir tikslingumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, metodinių grupių posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: Centro bendruomenės nariai.
		1.4.1.3 Sprendimų skaidos veiksmingumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, veiklos ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: Centro bendruomenės nariai.
	1.4.2 Savivaldos institucijų veiksmingumas	1.4.2.1 Kokybės užtikrinimo klausimų svarstymo periodiškumas Centro savivaldos institucijose	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, savivaldos institucijų ataskaitos, posėdžių protokolai. Pokalbis: savivaldos institucijų nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: savivaldos institucijų nariai.
		1.4.2.2 Centro savivaldos institucijų dalyvavimas valdyme	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumenta: savivaldos institucijų nuostatai, veiklos ataskaitos, posėdžių protokolai. Pokalbis: savivaldos institucijų nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: savivaldos institucijų nariai.
	1.4.3 Ryšiai su socialiniais dalininkais (mokiniais, mokytojais, tėvais, darbdaviais, bendrojo ugdymo įstaigų, aukštųjų mokyklų, kitų institucijų atstovais)	1.4.3.1 Socialinių dalininkų tinklo pagrįstumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, sutartys, mokinio praktikos dienynas. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniais, darbdaviais, kitiems socialiniams dalininkams.
		1.4.3.2 Socialinių dalininkų (traukimo į Centro veiklas veiksmingumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumenta: direktoriaus įsakymai, sutartys, mokinio praktikos dienynas. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniais, darbdaviais, kitiems socialiniams dalininkams.
1.4.3.3 Centro įvaizdžio formavimo praktika		Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumenta: direktoriaus įsakymai mokinii, veiklos klausimais (konkursai, kiti renginiai), sutartys, mokinio praktikos dienynas. Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro internetinė svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: Centro bendruomenės nariai, darbdaviais, kitiems socialiniams dalininkams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	

2 dimensija (veiklos sritis): PROFESINIO MOKYMO IŠTEKLIAI

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
2.1 Žmonių ištekliai	2.1.1 Darbuotojų atrankos kriterijų pagrįstumas	2.1.1.1 Personalo komplektavimo dermė su reglamentuojančių dokumentų reikalavimais	Dokumentų analizė	Dokumentai: išsimokslinimo dokumentai, pažymėjimai, rekomendacijos, pažymos, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymai, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro dokumentai ir kt.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.1.1.2 Personalo komplektavimo dermė su atrankos kriterijais	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymai, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro dokumentai ir kt.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	2.1.2 Profesinio tobulėjimo atitiktis darbuotojų mokymo(si) poreikiams	2.1.2.1 Darbuotojų veiklos vertinimo ir profesinio tobulėjimo sąsajos	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, stebėjimas	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, mokytojų ir pagalbos specialistų veiklos programos, perspektyvinė atestacijos programa (3 m.), profesinio tobulėjimo veikuli suvestinė, pamokų stebėjimo lentelės. Anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai. Stebėjimas: pamokos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Anketa: Centro bendruomenės nariai. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.1.2.2 Darbuotojų profesinis tobulėjimas bendradarbiaujant su socialiniais dalinkiniais (nacionaliniais ir tarptautiniu lygmeniu)	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai (darbo grupių mokymo programų rengimas, koregavimas, kt.), sutartys su socialiniais dalinkiniais, darbdaviais, metodinių grupių protokolai, stažuolių ir vizitų ataskaitos. Anketinė apklausa: Vystymo skyriaus darbuotojai, tarptautinių projektų partneriai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro internetinė svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Anketa: Vystymo skyriaus darbuotojams, tarptautinių projektų partneriams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro internetinės svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.1.2.3 Darbuotojų profesinio tobulėjimo motyvacija	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, mokytojų ir pagalbos specialistų veiklos programos, perspektyvinė atestacijos programa (3 m.), profesinio tobulėjimo suvestinė, padėkos, pažymos ir kt. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.
	2.1.3 Darbuotojų veiklos efektyvumas	2.1.3.1 Vidutinio darbo krūvio pasiskirstymo tolygumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, tarifkacijos sąrašas. Pokalbis: mokytojai, skyrių vedėjai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokytojams, skyrių vedėjams.
		2.1.3.2 Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio kaita	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, darbuotojų etatų sąrašas, mokinių kaitos suvestinės, ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.1.3.3 Įstojusių ir baigusių mokymo programos mokinių santykis	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, komplektavimo planai, Vadovų, Mokytojų tarybos posėdžių protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	2.1.4 Darbuotojų pasitenkinimas darbo aplinka ir savirealizacija	2.1.4.1 Darbuotojų kaita	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, pedagogų registras. Pokalbis: administracijos darbuotojai, personalo specialistai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: administracijos darbuotojams, personalo specialistams.
		2.1.4.2 Darbuotojų pasitenkinimo darbo aplinka lygmuo	Anketinė apklausa	Anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai.	Anketa: Centro bendruomenės nariai.
		2.1.4.3 Darbuotojų savirealizacijos galimybės	Pokalbis, anketinė apklausa	Pokalbis, anketinė apklausa: Centro bendruomenės nariai.	Pokalbio planas, klausimai, anketa: Centro bendruomenės nariai.
		2.2.1.1 Štatinų būklė	Dokumentų analizė, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, statinių priežiūros aktai, Apžiūra: statiniai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: statinių apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
2.2 Materialiniai ištekliai	2.2.1 Materialinių išteklių tinkamumas ir pakankamumas	2.2.1.2 Mokymo patalpų tinkamumas ir pakankamumas	Dokumentų analizė, apžiūra	Dokumentai: statinių priežiūros aktai, higienos pasi. Apžiūra: Centro teorijos ir praktinio mokymo kabinetai, kitos patalpos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: kabinetų ir kitų patalpų apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.2.1.3 Mokymo patalpų aprūpinimo reikiama įranga ir priemonėmis pakankamumas bei lygis	Dokumentų analizė	Dokumentai: mokymo programos, priėmimo-perdavimo aktai, materialiojo turto registrai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
2.2 Materialiniai ištekiai	2.2.1 Materialinių išteklių tinkamumas ir pakankamumas	2.2.1.4 Darbuotojų apdirpinimo kompiuteriais ir organizacine technika lygis	Dokumentų analizė	Dokumentai: ataskaitos, inventorizavimo aprašai ir sutikrinimo žiniaraščiai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	2.2.2 Materialinių išteklių naudojimo efektyvumas	2.2.2.1 Statinių, mokyimo patalpų naudojimo efektyvumas	Dokumentų analizė	Dokumentai: teorinio ir praktinio mokyimo kabinetų užimtumo grafikai, tvarkaraščiai, sutartys.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.2.2.2 Mokyimo ir priemonių naudojimo lygis	Pokalbis, anketinė apklausa, stebėjimas, atliktų tyrimų analizė	Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai, kiti Centro bendruomenės nariai. Stebėjimas: pamokos. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokytojams, mokiniams, kitiems Centro bendruomenės nariams. Stebėjimas: pamokų, stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.2.2.3 Kitų materialinių išteklių naudojimo mokymui(s) efektyvumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, sutartys su socialiniais dalininkais, darbdaviais, paramos juridinių asmenų registro tvarkytojo pranešimai apie paramos gavėjo statuso suteikimą, paramos priėmimo-perdavimo ir dovanojimo aktai. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: Centro bendruomenės nariai.
	2.2.3 Modernių technologijų diegimas ir ugdymo procesą	2.2.3.1 Centro apsisūpinimo IKT lygis	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, inventorizavimo aprašai ir sutikrinimo žiniaraščiai, paramos juridinių asmenų registro tvarkytojo pranešimai apie paramos gavėjo statuso suteikimą, paramos priėmimo-perdavimo ir dovanojimo aktai, projektų įgyvendinimo ataskaitos, patikrinimo aktai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.2.3.2 Centro praktika įvairius būdus naujai įrangai įsigyti	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, projektinė dokumentacija, pirmųjų dokumentai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
2.3 Finansiniai ištekiai	2.3.1 Finansavimo šaltinius	2.3.1.1 Finansavimas iš valstybės biudžeto	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos administravimo programos sąmata, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos administravimo programos sąmata (projektinė), finansinių ataskaitų rinkiniai, biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaitos, interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.3.1.2 Finansavimas iš savivaldybės biudžeto	Dokumentų analizė	Dokumentai: finansinės programos sąmatos, biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaitos, finansinių ataskaitų rinkiniai, interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.3.1.3 Įplaukos iš Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, finansiniai dokumentai, sutartys, finansinių ataskaitų rinkiniai, interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.3.1.4 Finansavimas iš kitų šaltinių	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, finansiniai dokumentai, sutartys, finansinių ataskaitų rinkiniai, interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.3.1.5 Įplaukos už suteiktas paslaugas (prekes, paslauga, nuoma)	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos administravimo (asignavimo valdytojų pajamų įmokos) programa, programos sąmata (projektinė), finansinių ataskaitų rinkiniai, biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaitos, interneto svetainė. Pokalbis: paslaugų pirkėjai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: pirkėjams apie paslaugų poreikį.
	2.3.2 Finansinių išteklių naudojimo racionalumas	2.3.2.1 Turimų finansinių išteklių paskirstymo įvairioms reikmėms (adm- nistravimui, mokymui(s)), ūkiniai veiksiai) racionalumas	Dokumentų analizė	Dokumentai: finansinių programų sąmatos, finansinių ataskaitų rinkiniai, biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaitos, vidaus ir išorės audito išvados, interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
2.4 Metodiniai išteklių	2.4.1 Apsirūpinimo metodiniai išteklių praktika	2.4.1.1 Pasiškirstymo funkcijomis už Centro aprūpinimą metodiniais išteklių racionalumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, pareigybių aprašymai. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.
		2.4.1.2 Metodiniams ištekliams išgyti skiriamų finansinių išteklių pakankamumas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: finansinių programų sąmatos, finansinių ataskaitų rinkiniai, mokymo programos. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.
		2.4.1.3 Pedagogų dalyvavimas rengiant metodinius išteklius	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, metodinių grupių veiklos programos, posėdžių protokolai, ataskaitos. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.
		2.4.1.4 Turimų metodinių išteklių naudojimo efektyvumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, stebėjimas	Dokumentai: pamokos vertinimo lentelės. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Stebėjimas: pamokos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	2.4.2 Metodinių išteklių pakankamumas	2.4.2.1 Aprūpinimo IKT priemonėmis ir mokamąja medžiaga atitiktis mokymo programoms	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, pokalbis, stebėjimas, apžiūra	Dokumentai: profesinio mokymo programos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai. Stebėjimas: pamokos. Apžiūra: teorijos ir praktinio mokymo kabinetai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniai, mokytojai. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: mokymo kabinetų apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.4.2.2 Vaizdinių mokymo(si) priemonių pakankamumas ir atitiktis mokymo programoms	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: paraiška dėl pasirengimo vykdyti formaliojo profesinio mokymo programos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai. Apžiūra: teorinio ir praktinio mokymo kabinetai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Apžiūra: mokymo kabinetų apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	2.4.3 Metodinių išteklių šiuolaikiškumas	2.4.3.1 Metodinių išteklių atitiktis šiuolaikinėms technologijoms ir mokymo(si) metodams	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: paraiška dėl pasirengimo vykdyti formaliojo profesinio mokymo programos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai. Apžiūra: teorinio ir praktinio mokymo kabinetai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Apžiūra: mokymo kabinetų apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.4.3.2 IKT teikiamų galimybių naudojimo racionalumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: pamokų vertinimo lentelės. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.4.3.3 Metodinė medžiaga, skirta mokytis nuotoliniu būdu	Apžiūra, pokalbis	Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančių mokymo programų, skirtų mokytis nuotoliniu būdu peržiūra. Pokalbis: mokiniai, mokytojai, už IKT atsakingas darbuotojas.	Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančių mokymo programų, skirtų mokytis nuotoliniu būdu, apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniai, mokytojai, atsakingam už IKT asmeniui.
	2.4.4 Metodinių išteklių prieinamumas	2.4.4.1 Informacijos centro / bibliotekos pajėgumas priimti mokinius	Dokumentų analizė	Dokumentai: bibliotekų inventorinė knyga, bendrosios apskaitos knyga, bibliotekos dienoraštis, informacijos centro lankytojų registracijos žurnalai, užimtumo planai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		2.4.4.2 Informacijos centro / bibliotekos mokinių lankomumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: bibliotekos dienoraštis. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, bibliotekos darbuotojai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniai, mokytojai, bibliotekos darbuotojai.
		2.4.4.3 Metodinės medžiagos prieinamumas mokytojams ir mokiniams intranete	Pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, bibliotekos darbuotojai, mokytojai. Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančių mokymo programų, skirtų mokytis nuotoliniu būdu, peržiūra	Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, bibliotekos darbuotojai. Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančių mokymo programų, skirtų mokytis nuotoliniu būdu, apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
2.4.4.4 Galimybė kopijuoti metodinę medžiagą		Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, dokumentų kopijavimo registracijos žurnalai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai.	

3 dimensija (veiklos sritis): PARAMA MOKINIAMS

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
3.1 Profesinis informavimas ir konsultavimas	3.1.1 Profesinio informavimo sklaida ir patrauklumas	3.1.1.1 Pagalba renkantis mokymosi kryptį (būdų ir priemonių renkantis mokymosi programas) įvairovė	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: bendradarbiavimo sutartys su bendrojo ugdymo mokyklomis, PIT planai, ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, Profesinio informavimo taško (PIT) darbuotojai, tėvai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro internetinė svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, PIT darbuotojams, tėvams, darbdaviams, kitiems socialiniams dalininkams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.1.1.2 Profesinio informavimo ir karjeros planavimo veiklos efektyvumas	Dokumentų analizė, pokalbiai, anketinė apklausa	Dokumentai: mokinių lankymosi sąrašai, registracijos žurnalus, profesinio mokymo programų aprašai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, PIT darbuotojai, tėvai, darbdaviai, kiti socialiniai dalininkai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, PIT darbuotojams, tėvams, darbdaviams, kitiems socialiniams dalininkams.
		3.1.1.3 Skleidžiamos informacijos apie ugdomąją veiklą patrauklumas ir prieinamumas	Dokumentų analizė, stebėjimas, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, profesijos dienų programa, mokymo programų aprašai, informaciniai lankstinukai, stendai, profesinio informavimo medžiaga. Stebėjimas: profesijos dienų renginiai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, grupių vadovai, tėvai, darbdaviai, absolventai, bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai, kiti socialiniai dalininkai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Stebėjimas: renginių stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, klases auklėtojams, grupių vadovams, tėvams, darbdaviams, absolventams, bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams, kitiems socialiniams dalininkams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.1.1.4 Bendradarbiavimas su bendrojo ugdymo mokyklomis, darbo biržomis ir kitiems socialiniams dalininkais	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: profesinio informavimo ir konsultavimo sutartys. Pokalbis: mokiniai, mokytojai, tėvai, kiti socialiniai dalininkai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, mokytojams, tėvams, kitiems socialiniams dalininkams.
	3.1.2 Profesinio konsultavimo ir karjeros planavimo praktika	3.1.2.1 Konsultacijų teikimas į pirmą kursą priimtiems mokiniams	Dokumentų analizė, pokalbis, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: Vaiko gerovės komisijos veiklos planas, ataskaita, posėdžių protokolai, grupės vadovų veiklos planai. Pokalbis: mokiniai, tėvai, kiti Centro bendruomenės nariai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, tėvams, kitiems Centro bendruomenės nariams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.1.2.2 Socialinių dalininkų [traukimo į profesinio konsultavimo veiklą patirtis	Dokumentų analizė, pokalbis, apžiūra	Dokumentai: metodinių grupių posėdžių protokolai, direktoriaus įsakymai, strateginio švietimo plano (gyvendinimo veiklos programa, Centro mėnesio veiklos planas, PIT veiklos ataskaitos. Pokalbis: mokiniai, mokytojai, tėvai, kiti socialiniai dalininkai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, mokytojams, kitiems socialiniams dalininkams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės stebėjimo ir apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
3.2 Mokymo prieinamumas	3.2.1 Šiūlomų mokymo programų atitiktis regiono poreikiams	3.2.1.1 Formaliojo profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programų pasirinkimo galimybės ir įvairovė	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Centro direktoriaus įsakymai vykdyti formaliojo profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, tėvai, darbdaviai, teritorinės darbo biržos atstovai, kiti socialiniai dalininkai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, tėvams, darbdaviams, teritorinės darbo biržos atstovams, kitiems socialiniams dalininkams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės stebėjimo ir apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.2.1.2 Nuotolinio mokymosi galimybė	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančios mokymo(si) medžiagos, skirtos nuotoliniam mokymui(si).	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams. Apžiūra: virtualioje aplinkoje esančios mokymo(si) medžiagos, skirtos nuotoliniam mokymui(si) apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.2.1.3 Galimybė mokiniai keisti pasirinktą profesinio mokymo programą	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Mokinių registras (MR). Pokalbis: mokiniai, mokytojai, tėvai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, mokytojams, tėvams.
	3.2.2 Socialinės, psichologinės ir kitos pagalbos teikimo galimybės	3.2.2.1 Socialinės ir psichologinės pagalbos teikimas	Dokumentų analizė, pokalbiai, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: Vaiko gerovės komisijos (ar kitų) veiklos planas, ataskaita. Pokalbis: Centro bendruomenės nariai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams, tyrimų analizė: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: Centro bendruomenės nariai.

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
3.2 Mokyimo prieinamumas	3.2.2 Socialinės, psichologinės ir kitos pagalbos teikimo galimybės	3.2.2.2 Saugių gyvenimo ir mokymo(si) sąlygų sudarymas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, vadovų tarybos posėdžių protokolai, Vaiko gerovės komisijos veiklos planas, ataskaita, posėdžių protokolai, grupės vadovo, skyriaus vedėjo veiklos planai, ataskaitos, sutartys, darbuotojų ir higienos norminiai dokumentai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, tėvai, socialiniai darbuotojai, kiti Centro bendruomenės nariai. Apžiūra: mokyimo(si), bendrabučio ir kitos patalpos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, tėvams, socialiniams darbuotojams, Centro bendruomenės nariams. Apžiūra: patalpų apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		3.2.2.3 Mokinių neformaliojo švietimo organizavimas ir įvairovė	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Centro bendrisis ugdymo, mokinio individualus ugdymo planas, neformaliojo švietimo grupių veiklos programos, tvarkaraščiai, ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, tėvai, neformaliojo švietimo veiklos grupių vadovai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, tėvams, neformaliojo švietimo veiklos grupių vadovams.
		3.2.2.4 Mokinių pavėžėjimas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, savivaldybės mokinių pavėžėjimo tvarka, mokinii, kuriems reikalingos lešos važiavimui į Centrą, sąrašas, autobusų bilietų išdavimo apskaitos dokumentai, finansinės ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, tėvai, grupių vadovai, socialiniai pedagogai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, tėvams, grupių vadovams, socialiniams pedagogams.
		3.2.2.5 Materialinės paramos mokiniams skirimas	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, socialinė parama mokymosi reikmėms, stipendijos. Pokalbis: mokiniai, tėvai, grupių vadovai, seniūnijų atstovai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, tėvams, grupių vadovams, seniūnijų atstovams.
	3.2.3 Centro ir socialinių dalininkų veiklos dermė	3.2.3.1 Centro ryšių su išoriniais socialiniais dalininkais naudojimas absolventų įsidarbinimui ir / arba tęstiniam mokymuisi	Pokalbis, anketinė apklausa, atliktų tyrimų analizė	Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, absolventai, kiti socialiniai dalininkai. Tyrimų analizė: Centre, teritorinėje darbo biržoje ir kitose institucijose atliktų tyrimų ataskaitos.	Pokalbio planas, klausimai: mokiniams, mokytojams, absolventams, kitiems socialiniams dalininkams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

4 dimensija (veiklos sritis): MOKYMAS IR MOKYMASIS

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
4.1 Mokyimo(si) racionalumas ir inovatyvumas	4.1.1 Mokyimo programų atitiktis Centro misijai ir vizijai	4.1.1.1 Mokyimo programų atitiktis Centro misijai ir vizijai	Dokumentų analizė, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: strateginis veiklos planas, profesinio mokyimo programos. Tyrimų analizė: Centre, teritorinėje darbo biržoje ir kitose institucijose atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		4.1.1.2 Mokytojų ir darbdavių dalyvavimas rengiant ir vykdančiam profesinio mokyimo programoms	Dokumentų analizė, pokalbis, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai (darbo grupės mokyimo programų rengimui), profesinio mokyimo programos, planai, strateginio švietimo plano (gyvendinimo veiklos programa, ataskaita). Pokalbis: mokytojai, darbdaviai, teritorinės darbo biržos specialistai, kiti socialiniai dalininkai. Tyrimų analizė: teritorinėje darbo biržoje ir kitose institucijose atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokytojams, darbdaviams, teritorinės darbo biržos specialistams, kitiems socialiniams dalininkams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	4.1.2 Mokyimo(si) organizavimas ir vykdymas	4.1.2.1 Vertybinių nuostatų, bendrųjų ir kitų mokėjimų, įskaitant verslumą, ugdymas	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, stebėjimas, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: profesinio mokyimo programos, ilgalaikiai planai, skyrių vedėjų, grupių vadovų ir kitų specialistų veiklos planai. Anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, tėvai, darbdaviai. Stebėjimas: pamokos. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Anketa: mokiniams, mokytojams, tėvams, darbdaviams. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		4.1.2.2 Pamokų tvarkaraščių, mokomųjų kabinetų naudojimo racionalumas	Dokumentų analizė	Dokumentai: tvarkaraščiai, kabinetų užimtumo lentelė ar grafikas.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	4.1.2.3 Pamokos kokybė	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, stebėjimas	Dokumentai: metodinės grupės posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, skyrių vedėjai. Stebėjimas: pamokos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniams, mokytojams, skyrių vedėjams. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės	
4.1 Mokymo(si) racionalumas ir inovatyvumas	4.1.3 Mokinių mokymo(si) pasiekimų vertinimas ir tobulinimas	4.1.3.1 Mokinių mokymo(si) pasiekimų vertinimo sistemos funkcionavimas (aiškumas, objektyvumas, atitiktis standartams ir mokymo programoms)	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: ilgalaikiai, trumpalaikiai planai, mokymo programų standartai, mokymo programos, planai, metodinių grupių posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, darbdaviai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniams, mokytojams, darbdaviams.	
		4.1.3.2 Mokinių mokymo(si) pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas tobulinant mokymo(si) procesą	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, stebėjimas	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Mokytojų tarybos, metodinės grupės posėdžių protokolai, brandos, kvalifikacijos egzaminų protokolai, mokymosi pasiekimų apskaitos suvestinės. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, darbdaviai. Stebėjimas: pamokos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniams, mokytojams, darbdaviams. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
	4.1.4 Mokymo(si) inovatyvumas	4.1.4.1 Tarptautinio bendradarbiavimo naudojimas mokymo(si) procesu tobulinti	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: stažuočių dalyvių ataskaitos, strateginio plano metinė ataskaita, Centro mėnesio veiklos planai, metodinių grupių posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, projektų vadovai, Centro Vystymo skyriaus atstovai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniams, mokytojams, projektų vadovams, Centro Vystymo skyriaus atstovams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro interneto svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
		4.1.4.2 Centre įdiegtos šiuolaikiškos mokymo(si) technologijos ir metodai	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, stebėjimas	Dokumentai: el. konspektai, inventorizavimo aprašai ir sutikrinimo žiniaraščiai, pamokos vertinimo lentelės. Anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Stebėjimas: pamoka, praktinis mokymas.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Anкета: mokiniams, mokytojams. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
		4.1.4.3 Bendradarbiavimas su švietimo ir kitomis institucijomis, tobulinant mokymo(si) procesą	Dokumentų analizė, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai (konkursų, renginių organizavimo klausimais), bendradarbiavimo sutartys, metodinių grupių protokolai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro internetinės svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
		4.1.4.4 Inovacijų sklaida	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, stebėjimas, apžiūra	Dokumentai: metodinių grupių posėdžių protokolai, pamokų vertinimo lentelės. Anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai. Stebėjimas: pamoka. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Anкета: mokiniams, mokytojams. Stebėjimas: pamokų, praktinio mokymo stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro internetinės svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
	4.1.5 Mokymo(si) proceso patrauklumas	4.1.5.1 Mokinių atsiliepimai apie mokymą(si)	Pokalbis, anketinė apklausa, atliktų tyrimų analizė	Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, tėvai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų (mokinių adaptacijos ir kitų) ataskaitos.	Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniams, mokytojams, tėvams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
		4.1.5.2 Mokytojų savo veiklos įsivertinimas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, stebėjimas, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: atestacijos komisijos dokumentai (veiklos bei kompetentingumo įsivertinimo ir vertinimo lentelė). Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai. Stebėjimas: pamokos. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokytojams. Stebėjimas: pamokų stebėjimo lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
	4.2 Mokymo(si) rezultatyvumas	4.2.1 Mokinių mokymosi pasiekimų ir pamokų lankomumo kaita	4.2.1.1 Mokinių mokymosi pasiekimų kaita	Dokumentų analizė	Dokumentai: Mokytojų tarybos posėdžių protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
			4.2.1.2 Pamokų lankomumo kaita	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Mokytojų tarybos posėdžių protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
4.2.2 Mokinių nubrėžimo kaita		4.2.2.1 Nubrėžimo kaita, priežastys	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Mokiniių registras, mokinių mokymosi pasiekimų apskaitos suvestinės.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	

Vertinimo kategorija	Vertinimo kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
4.2 Mokymo(si) rezultatyvumas	4.2.3 Mokinių meistrinškumo pasiekimai	4.2.3.1 Mokinių dalyvavimo renginiuose (Centre, regione, respublikoje, ES šalyse) rezultatai	Dokumentų analizė, apžiūra	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, metodinių grupių posėdžių protokolai ir neformaliojo švietimo veiklos grupių ataskaitos. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Apžiūra: žiniasklaidos priemonių, Centro internetinės svetainės apžiūros lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	4.2.4 Centro absolventų įsidarbinamu- mumas	4.2.4.1 Centro absolventų įsidarbinamumo rezultatai	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, atliktų tyrimų analizė	Dokumentai: teritorinės darbo biržos, skyrių vedėjų absolventų įsidarbinamumo ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: absolventai, darbdaviai. Tyrimų analizė: Centre, teritorinėje darbo biržoje ir kitose institucijose atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: absolventams, darbdaviams. Tyrimų analizė: analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		4.2.4.2 Atsiliepmiai iš darbdavių apie parengtų specialistų kokybę	Pokalbis, anketinė apklausa	Pokalbis, anketinė apklausa: darbdaviai, absolventai, kiti socialiniai dalininkai.	Pokalbio planas, klausimai, anketa: absolventams, darbdaviams, kitiems socialiniams dalininkams.
		4.2.4.3 Atsiliepmiai iš absolventų apie stipriąsias ir silpnąsias mokymo(si) pa(si)rengimo puses	Pokalbis, anketinė apklausa	Pokalbis, anketinė apklausa: absolventai.	Pokalbio planas, klausimai, anketa: absolventams.
	4.2.5 Neformaliojo (testinio) mokymo(si) rezultatai	4.2.5.1 Mokymo programas išklausiusių asmenų dalis nuo visų to siekusių skaičius	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, sutartys, pažymėjimų registracijos žurnalai, baigiamųjų kvalifikacijos egzaminų protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
	4.2.5.2 Kvalifikacijos pažymėjimus gavusių mokymo programos asmenų skaičius nuo visų to siekusių skaičius	Dokumentų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, sutartys, pažymėjimų registracijos žurnalai, baigiamųjų kvalifikacijos egzaminų protokolai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.	
4.3 Centro projektinė veikla	4.3.1 Centro projektinės veiklos efektyvumas tobulinant mokymą(si)	4.3.1.1 Projektinės veiklos naudojimas mokytojų profesiniam tobulėjimui, mokymo programų atnaujinimui	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, pažymėjimai, Vystymo skyriaus projektų ataskaitos, profesinio mokymo programos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokytojams, kitiems Centro bendruomenės nariams.
		4.3.1.2 Projektinės veiklos naudojimas mokymo proceso tobulinimui (šiuolaikiški mokymo metodai, metodinės priemonės, įranga)	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, apžiūra	Dokumentai: Vadovų, metodinių grupių posėdžių protokolai, projektinės ataskaitos Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, dalyvavę projektuose. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniais, mokytojams, dalyvavusiems projektuose. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
		4.3.1.3 Mokinių ir mokytojų, dalyvavusių tarptautinėse mainų programose, skaičius	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, pažymėjimai, projektinės veiklos ataskaitos, metodinių grupių posėdžių protokolai, Centro strateginio švietimo plano ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, vystymo skyriaus darbuotojai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniais, mokytojams, vystymo skyriaus darbuotojams.

5 dimensija (veiklos sritis): CENTRO VEIKLOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SISTEMOS EFEKTYVUMAS

5.1 Centro veiklos kokybės užtikrinimo sistemos dėmė su Centro strateginiais dokumentais ir planais	5.1.1 Kokybės užtikrinimo sistemos modelio atitiktis Centro strateginiams dokumentams ir planams	5.1.1.1. Kokybės užtikrinimo sistemos modelio pasirinkimo pagrin- dinas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa, tyrimų ataskaitų analizė	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, strateginis švietimo planas, strateginio švietimo plano įgyvendinimo veiklos programos, ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, tėvai, mokytojai, kiti Centro darbuotojai, Centro tarybos nariai. Tyrimų analizė: Centre atliktų tyrimų ataskaitos.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anketa: mokiniais, tėvams, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams, Centro tarybos nariams.
		5.1.1.2 Centro bendruomenės narių [si]traukimas pasi- renkant ir įgyven- dinant kokybės užtikrinimo sistemą	Dokumentų analizė, pokalbis	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, strateginis švietimo planas, strateginio švietimo plano įgyvendinimo veiklos programos, ataskaitos. Pokalbis: mokiniai, mokytojai, kiti Centro darbuotojai, Centro tarybos nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams, Centro tarybos nariams.

Vertinimo kategorija	Vertinimo Kriterijai	Vertinimo rodikliai	Vertinimo metodai	Informacijos šaltiniai	Vertinimo priemonės
5.2 Kokybės užtikrinimo sistemos planavimo ir įgyvendinimo veiksmingumas	5.2.1 Kokybės užtikrinimo sistemos planavimas ir įgyvendinimas	5.2.1.1 Kokybės užtikrinimo veiklų planai	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, kokybės užtikrinimo veiklų planai, Centro savivaldos ir visuomeninių institucijų veiklų planai, programos įgyvendinimo ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai, tėvai, kiti Centro darbuotojai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, tėvams, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
		5.2.1.2 Kokybės užtikrinimo veiklų planų įgyvendinimo veiksmingumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, kokybės užtikrinimo veiklų planai, Mokytojų tarybos, metodinių grupių posėdžių protokolai / Centro savivaldos institucijų ir visuomeninių organizacijų veiklų planai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai, tėvai, kiti Centro darbuotojai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, tėvams, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
		5.2.1.3 Kokybės užtikrinimo veiklų rezultatų vertinimas	Dokumentų analizė, anketinė apklausa, pokalbis, apžiūra	Dokumentai: savianalizė, kokybės vertinimo ir gerinimo veiklų rezultatai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai, tėvai, kiti Centro darbuotojai. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainė.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams. Apžiūra: žiniasklaidos priemonės, Centro interneto svetainės analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.
5.3 Kokybės vertinimo sričių ir kategorijų pasirinkimo racionalumas bei vertinimo sistemingumas	5.3.1 Kokybės vertinimo sričių ir kategorijų pasirinkimo pagrįstumas	5.3.1.1 Kokybės vertinimo sričių, kategorijų, kriterijų ir rodiklių pasirinkimo atitiktis kokybės vertinimo tikslams	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Centro kokybės vertinimo planas, strateginis švietimo planas, Centro tarybos posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
		5.3.2.1 Kokybės vertinimo procedūrų nuoseklumas ir racionalumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, metodinių grupių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
	5.3.2 Kokybės vertinimo procedūrų ir priemonių pagrįstumas	5.3.2.2 Kokybės vertinimo priemonių parinkimas ir pagrįstumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, strateginio švietimo plano įgyvendinimo veiklos, metodinių grupių programos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
		5.3.2.3 Kokybės vertinimo periodškumo racionalumas	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, strateginis švietimo planas, strateginio švietimo plano įgyvendinimo veiklos programos ataskaitos. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
5.4 Kokybės vertinimo rezultatų poveikis Centro veiklos tobulinimui	5.4.1 Kokybės vertinimo rezultatų naudojimas kokybės gerinimo planams pagrįsti	5.4.1.1 Kokybės gerinimo planų atitikimas vertinimo rezultatams	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Mokytojų tarybos posėdžių protokolai, kokybės gerinimo planai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
	5.4.2 Kokybės užtikrinimo sistemos modelio tobulinimas	5.4.2.1 Vertinimo rezultatų naudojimas kokybės užtikrinimo sistemos modeliui tobulinti	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: direktoriaus įsakymai, Centro veiklos kokybės vertinimo planas, parengtas kokybės užtikrinimo sistemos modelis, Centro, Mokytojų tarybos posėdžių protokolai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokytojai, mokiniai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Dokumentams: turinio analizės lentelės pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius. Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.
5.5 Kokybės gerinimo veiklų efektyvumas Centru	5.5.1 Kokybės gerinimo veiklų vertinimo rezultatai	5.1.1 Kokybės gerinimo veiklų vertinimo rezultatų atitikimas nu(s)statytiems standartams	Dokumentų analizė, pokalbis, anketinė apklausa	Dokumentai: Centro veiklos kokybės vertinimo planas, direktoriaus įsakymai, parengtas kokybės užtikrinimo sistemos modelis, Centro, Mokytojų tarybos posėdžių protokolai, profesinio mokymo programos, standartai, strateginiai Centro dokumentai. Pokalbis, anketinė apklausa: mokiniai, mokytojai, kiti Centro bendruomenės nariai.	Pokalbio planas, klausimai, anкета: mokiniais, mokytojams, kitiems Centro darbuotojams.

2 priedas. ANKETŲ PAVYZDŽIŲ FRAGMENTAI

ANKETA DARBDAVIUI

Šiuolaikiniai darbo rinkos pokyčiai kelia vis naujus ir aukštesnius reikalavimus kvalifikuotų specialistų rengimo kokybei. Darbdavių nuomonė šiuo klausimu ypač svarbi. Atlikto tyrimo pagrindu bus siekiama tobulinti specialistų rengimą Marijampolės profesinio rengimo centre (toliau – Centre).

Apklauskos tikslas – įvertinti darbdavių nuomonę apie specialistų teorinį ir praktinį parengimą Centre.

Šią anketą kviečiame pildyti darbdavius (įstaigų, įmonių, padalinių ar skyrių vadovus), kurių vadovaujamosiose įstaigose, įmonėse ar jų padaliniuose dirba Centro absolventai. Anketa anoniminė. Jums tinkamus atsakymo variantus pažymėkite **X**.

Iš anksto dėkojame Jums už sutikimą dalyvauti apklausoje.

1. Jūs vadovaujate:

įstaigai / įmonei	☐
padaliniui / filialui	☐
skyriui	☐

2. Koks Jūsų vadovaujamo darbo stažas?

Įrašykite

3. Jūsų įstaiga / įmonė yra:

privati	☐
valstybinė	☐

4. Kaip vertinate specialistų parengimą Centre?

Įvertinkite 10 balų sistema, kai **1 – labai blogai, 10 – puikiai**.
Tinkamą variantą pažymėkite apibraudami.

Teorinis parengimas	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Praktinis parengimas / praktiniai įgūdžiai	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Kaip, Jūsų nuomone, būtų galima pagerinti mokymo(si) kokybę Centre?

Pabandykite įvertinti pateiktus mokymo(si) kokybės gerinimo būdus Centre (skaičiumi 1 pažymėdami veiklą, kurią reiktų pirmiausia gerinti, skaičiumi 2 – antrą pagal svarbą veiklą, kurią reiktų gerinti ir t. t.).

Profesinio mokymo veiklos pavadinimas	Svarba (rangas)
Labiau suderinti mokymo programas su darbo rinkos poreikiais	
Gerinti profesinio mokymo valdymą Centre	
Stiprinti mokinių praktinį mokymą	
Stiprinti pedagoginio personalo sudėtį	
Stiprinti Centro materialinę bazę	
Daugiau dėmesio skirti pedagogų profesiniam tobulėjimui	
Stiprinti informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimą mokymo procese	
Gerinti darbdavių ir Centro bendradarbiavimą šiose srityse (įrašykite bent dvi)	
1.	
2.	

Kita (įrašykite) _____ _____ _____ _____

Dėkojame už bendradarbiavimą!

ANKETA

MOKYMOSI KOKYBĖS VERTINIMAS MARIJAMPOLĖS PRC MOKINIŲ POŽIŪRIU

Įvertinkite šiuos teiginius, apibraudami atitinkamą skaičių kiekvienoje eilutėje:

Teiginys	Labai gerai	Gerai	Blogai	Labai blogai	Negaliu atsakyti
1. Bendras mokymo lygis Centre	4	3	2	1	0
2. Mokytojų kompetentingumas	4	3	2	1	0
3. Taikoma mokymosi pasiekimų vertinimo sistema	4	3	2	1	0
4. Mokymosi pasiekimų vertinimo objektyvumas	4	3	2	1	0
5. Pamokų metu naudojamos informacinės technologijos (vaizdo medžiaga, Power Point pateiktys, Moodle ir kt.)	4	3	2	1	0
6. Pamokų metu pateikiamos metodinės medžiagos naudingumas	4	3	2	1	0
7. Mokytojų bendravimas ir bendradarbiavimas su mokiniais	4	3	2	1	0
8. Savarankiškų užduočių naudingumas	4	3	2	1	0
9. Galimybės dalyvauti tarptautinių mainų programose	4	3	2	1	0

10. Praktinio mokymo metu įgytų žinių ir mokėjimų naudingumas būsimai profesijai	4	3	2	1	0
11. Galimybė mokiniams dalyvauti savivaldoje	4	3	2	1	0
12. Galimybė mokiniams vertinti mokomąjį dalyką ir teikti pasiūlymus jam tobulinti	4	3	2	1	0
13. Galimybė mokiniams gauti bendrąbūtį	4	3	2	1	0
14. Galimybė gauti materialinę paramą	4	3	2	1	0

Dėkojame už bendradarbiavimą!

ANKETA MOKYTOJAMS

Apklauso tikslas – nustatyti mokytojų nuomonę apie Centro veiklas.

Anketa anoniminė! Vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Tyrimo rezultatai bus apibendrinti statistiniais metodais ir panaudoti planuojant, organizuojant ir vertinant Centro veiklą.

Jūsų nuomonė yra svarbi tobulinant Centro veiklą, kokybės užtikrinimo sistemą ir mokymo programų įgyvendinimo kokybę.

Prašome pareikšti savo požiūrį į pateiktus teiginius. Tikimės nuoširdžių atsakymų. Pažymėkite vieną atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje.

Eil. nr.	Teiginiai	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei taip, nei ne	Sutinku	Visiškai sutinku
1.	Man yra įdomu tai, ką aš dirbu.	☼	☼	☼	☼	☼
2.	Esu patenkintas (-a) santykiais su kolegomis.	☼	☼	☼	☼	☼
3.	Kabinetų, laboratorijų aprūpinimas atitinka mano poreikius.	☼	☼	☼	☼	☼
4.	Nuolat atnaujinu savo mokymo dalykų turinį.	☼	☼	☼	☼	☼
5.	Mane tenkina mano darbo krūvis.	☼	☼	☼	☼	☼
6.	Esu įtraukiamas į darbo grupes, sprendžiančias Centro veiklų tobulinimą.	☼	☼	☼	☼	☼

7.	Domiuosi kitose profesinėse mokyklose dirbančių kolegų veikla.	☀	☀	☀	☀	☀
8.	Mano veiklą ir pastangas Centro vadovybė vertina.	☀	☀	☀	☀	☀
9.	Man svarbus Centro įvaizdis.	☀	☀	☀	☀	☀
10.	Dalyvauju mokymo programų kūrime ir tobulinime.	☀	☀	☀	☀	☀
11.	Centre yra sudarytos sąlygos profesiniam tobulėjimui.	☀	☀	☀	☀	☀
12.	Man priimtinas vadovavimo Centre stilius.	☀	☀	☀	☀	☀
13.	Pamokų tvarkaraštis mane tenkina.	☀	☀	☀	☀	☀
14.	Išorinėje aplinkoje stengiuosi viešinti Centro pasiekimus ir pranašumus.	☀	☀	☀	☀	☀
15.	Nuolatinis savo veiklos vertinimas leidžia pasiekti aukštesnės mokymo kokybės.	☀	☀	☀	☀	☀

16.	Mane tenkina gaunamas atlyginimas.	☀	☀	☀	☀	☀

Dėkojame už nuoširdžius atsakymus.

3 priedas.

POKALBIO (PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU) FORMOS PAVYZDYS

MOKYMOSI MARIJAMPOLĖS PRC NUTRAUKIMO PRIEŽASTYS

(Kokybinis vertinimas)

Interviu vykdančiams vertintojams rekomenduojama atminti, kad pokalbis turi vykti savanoriškai. Labai svarbu nuteikti mokinį atviram pokalbiui, nes informacija, kurios siekiama šiame vertinime, yra ne „kas ir kiek?“, bet „kodėl ir kaip?“. Informantų atsakymai vėliau turi būti užkoduoti jų pačių pasirinktais vardais arba sutartais trumpiniais (pvz., programos pavadinimo raidės ir protokolo numeris), transkribuojami apklausos lape pažymėtoje vietoje ir analizuojami turinio (*angl. content*)⁵ analizės metodu pagal nusistatytus kriterijus ir rodiklius.

Vertinimo tikslas – atskleisti mokinių sprendimo nutraukti mokymąsi Centre priežastis.

INTERVIU GAIRĖS VERTINTOJUI KALBANT SU MOKINIU, NUTRAUKIANČIU MOKYMAŠI CENTRE

Pokalbio dalys	Rekomenduojami interviu klausimai
Bendra informacija apie informantą	<ol style="list-style-type: none">1. Informanto lytis (pažymėkite)<ul style="list-style-type: none">☐ Moteris☐ Vyras2. Centro padalinys, kuriame mokosi mokinys (pažymėkite)<ul style="list-style-type: none">☐ Paslaugų skyrius☐ Statybos ir mechanikos skyrius☐ Kudirkos Naumiesčio skyrius☐ Vilkaviškio skyrius☐ Pataisos namų skyrius3. Mokymo programa, kurioje mokotės _____

⁵ Turinio (*angl. content*) analizė – tai bet kuri metodika, kai objektyviai ir sistemiškai nustatomos tekste slypinčio pranešimo prasmės charakteristikos / požymiai (Ole R. Holsti, 1969).

<p>Mokymosi nutraukimo priežastys</p>	<p>Kodėl Jūs nutraukiate mokymąsi Centre? Kas buvo negerai, netenkino Jūsų? Ką Jūs siūlytumėte mums daryti kitaip, geriau?</p> <p>Galimi mokinio sprendimą lemiantys veiksniai Netinkamas specialybės pasirinkimas Netenkino mokymo(si) kokybė ar mokytojų kompetentingumas Silpnas pasirengimas buvusioje mokykloje Neobjektyvus žinių, savarankiškų darbų vertinimas Netinkamas tvarkaraštis Blogos mokymosi ar gyvenimo sąlygos Gyvenamosios vietos keitimas Sveikatos būklė Nepalankiai susiklosčiusios šeiminės aplinkybės Finansinės problemos Darbas užsienyje Netenkino Centro / padalinio geografinė padėtis</p>
<p>Planuojama veikla nutraukus mokymąsi Centre</p>	<p>Kokie jūsų planai ateičiai? Kokią „pamoką“ išmokote Centre? Kaip žadate pasinaudoti čia įgyta patirtimi ateityje?</p> <p>Galimi mokinio ateities planus nusakantys teiginiai Mokymasis kitoje profesinėje mokykloje ar švietimo įstaigoje Išvyks dirbti į užsienį Nori pradėti dirbti, nes nepragyvena Keis gyvenamąją vietą Kitos priežastys</p>

Dėkojame už bendradarbiavimą.

POKALBIO SU MOKINIU, NUTRAUKIANČIU MOKYMAŠI CENTRE,
PROTOKOLAS

Data _____

(Rašomi tik mokinio, interviu dalyvio, atsakymai. Išlaikoma autentiška atsakymų forma ir minčių raiška.)

Su mokiniu kalbėjo ir pokalbio protokolą rašė (vardas, pavardė, pareigos)

4 priedas. PAMOKOS STEBĖJIMO PLANO PAVYZDYS

PAMOKOS TURINIO ATITIKIMAS TEMAI

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Neatitiko
5	4	3	2	1

RYŠIS SU MOKOMOJO DALYKO PROGRAMA

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Blogas
5	4	3	2	1

SUPRANTAMUMAS MOKINIAMS

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Blogas
5	4	3	2	1

KŪNO KALBOS RYŠYS SU MOKYMU

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Trukdanti
5	4	3	2	1

BALSO VALDYMAS

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Blogas
5	4	3	2	1

MOKYMO(SI) METODŲ ATITIKIMAS MOKYMO TIKSLAMS IR MEDŽIAGOS TURINIUI

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Neatitiko
5	4	3	2	1

MOKYMO PRIEMONĖS, DALOMOJI MEDŽIAGA

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Neatitiko
5	4	3	2	1

MOKYMO SI PASIEKIMŲ TIKRINIMAS

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Blogai
5	4	3	2	1

PAMOKOS LAIKO VALDYMAS

Puikiai	Gerai	Patenkinamai	Silpnai	Blogas
5	4	3	2	1

ATMINTINĖ PAMOKOS STEBĖTOJUI

PAVYZDYS

KRITERIJUS	RODIKLIS
1. Mokymosi aplinka	Suolai, kėdės, jų išdėstymas, matomumas ir girdimumas mokiniams, apšvietimas, šiluma. Ar yra audiovizualinės, IKT ir kitos mokymo priemonės?
2. Kontekstas	Pamokos ryšys su mokomojo dalyko programa: nuoseklumas, perimamumas, priminimas, ryšis su būsima pamoka ir profesija.
3. Struktūra	Mokomosios medžiagos parengimo būklė, svarbiausių pamokos tikslų ir numatomų mokymosi rezultatų akcentavimas.
4. Lygis	Ar mokiniai supranta pamokos turinį? Ar stebimi mokinių mokymosi sunkumai? Ar prireikus mokiniams suteikiama pagalba?
5. Aiškumas	Ar mokomoji medžiaga aiškiai pristatoma? Ar mokiniai supranta paaiškinimus?
6. Pavyzdžių taikymas	Ar jie palengvina mokinių supratimą? Ar tinkamai iliustruoja sunkiai suprantamus dalykus? Ar atitinka mokinių amžiaus tarpsnį ir interesus? Ar siejami su būsima profesine veikla?
7. Dalomoji medžiaga	Ar laiku ir vietoje panaudojama? Ar apibendrina, sustiprina mokymosi rezultatų pasiekimą?
8. Vaizdo, garso, IKT ir kitos mokymo priemonės	Ar tinkamai naudojama? Ar padeda geriau suprasti mokomąją medžiagą? Ar gerina supratimą?
9. Girdimumas	Ar visi mokiniai gali gerai girdėti mokytoją?
10. Tempas, laikas	Mokomosios medžiagos pristatymo tempo atitikimas mokinių suvokimo tempams. Ar daromos pauzės sudėtingesnėse vietose?
11. Mokymo optimizmas	Mokymo gyvumas, intonacija. Ar gebama palaukti mokinių dėmesį? Ar mokiniai sudominami?
12. Sąveika	Ar mokiniai turėjo galimybę paklausti? Komentuoti? Diskutuoti? Patirti naujų svarbių būsimai profesijai dalykų?

5 priedas. KABINETO APŽIŪROS PAVYZDYS

MARIJAMPOLĖS PROFESINIO RENGIMO CENTRO

..... skyrius

Teorijos ir praktinio mokymo kabinetų apžiūros lentelė

Apžiūros data:

Apžiūrą atliekančio asmens vardas, pavardė:

.....

Eil. Nr.	Kabineto pavadinimas, korpusas, Nr.	Atsakingo mokytojo vardas, pavardė	Suolų būklė		Lentos būklė		Sienų būklė		Atributika		Stendai		Bendra estetinė būklė			Mokytojo pasiūlymai, pageidavimai	Pastabos
			Gera	Bloga	Gera	Bloga	Gera	Bloga	Yra	Nėra	Yra	Nėra	Patenkinama	Gera	Pulki		

..... skyriaus kabinetų apžiūros vertinimo išvados:

Pranašumai

- 1.
- 2.
- 3.

Trūkumai

- 1.
- 2.

6 priedas. DOKUMENTŲ TURINIO ANALIZĖS LENTELĖS PAVYZDYS (FRAGMENTAS)

Analizuojama 1 vertinimo dimensijos „Profesinio mokymo valdymas“ rodiklis „1.1.1.2 Strategijos pagrįstumas šalies ir regiono strateginiams prioritetams“

I analizės etapas: sudaromas analizuojamų dokumentų sąrašas.

Analizuojamų dokumentų sąrašas:

1. *Marijampolės PRC strateginis švietimo veiklos planas 2012–2014 metams*

Kiti dokumentai:

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas	Dokumento lygmuo
2.	Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos	Šalies
3.	Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa	Šalies
4.	Marijampolės savivaldybės 2012–2014 metų strateginis veiklos planas	Savivaldybės
5.	

II analizės etapas: išskiriami pasirinktuose dokumentuose įvardyti strateginiai prioritetai.

Dokumentas:

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos

Eil. Nr.	Įvardytų prioritetų teiginiai
1.	Užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius.
2.

Dokumentas:
Marijampolės (Šakių, Vilkaviškio) savivaldybės 201...–201... metų strateginis veiklos planas

Eil. Nr.	Įvardytų prioritetų teiginiai

III analizės etapas: nustatomos Centro strategijoje įvardytų prioritetų sąsajos su pasirinktuose dokumentuose nurodytais prioritetais.

Eil. Nr.	Marijampolės PRC strateginio švietimo veiklos plano 2012–2014 metams prioritetai	Dokumentuose įvardytų prioritetų teiginiai			
		Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos	Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa	Marijampolės savivaldybės 2012–2014 metų strateginis veiklos planas	X Dokumentas
1.	Formuoti ugdymo turinį ir organizuoti procesą taip, kad kiekvienas besimokantysis pasiektų geresnių ugdymo(si) rezultatų ir įgytų mokymuisi visą gyvenimą būtinų bendrųjų ir dalykinių mokėjimų.	Atitinka 1 prioritetą: „Užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius.“	Atitinka 9.3. punktą: „Užtikrinti švietimo kokybę, atitinkančią tiek atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, tiek dabarties pasaulio visuomenės poreikius.“	Atitikmens nerasta.	
2.				

Kęstutis Pukelis, Nora Pileičikienė, Irena Mikalavičienė
KOKYBES VADOVAS
Metodinė knyga

Redaktorė
Techninis redaktorius Rimantas Leitanas

2012-08-16. 19 sp. l. Tiražas 400 egz. Užsakymas 12-244.
Leidykla „Naujasis lankas“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.
Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.